Sosiaali- ja terveysministeriön

Tilinpäätös- ja toimintakertomus vuodelta **2019**

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN RAPORTTEJA JA MUISTIOITA 2020:8

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN RAPORTTEJA JA MUISTIOITA 2020:8

Sosiaali- ja terveysministeriön tilinpäätös- ja toimintakertomus vuodelta 2019

Sosiaali- ja terveysministeriö Helsinki 2020

Sosiaali- ja terveysministeriö

ISBN PDF: 978-952-00-4150-2
Kuvat: Kannen kuvat: Tuula Holopainen, Irmeli Huhtala, Kuvatoimisto Rodeo, Shutterstock
Taitto: Valtioneuvoston hallitoyksikkö, julkaisutuotanto

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Sosiaali- ja terveysministeriö		28.2.2020
Tekijät	Mikko Staff, Siru Nylén-Karo		
Julkaisun nimi	Sosiaali- ja terveysministeriön tilinpäätös- ja toimintakertomus vuodelta 2019		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:8		
Diaari/hankenumero	VN/4164/2020		
ISBN PDF	978-952-00-4150-2	**ISSN PDF**	2242-0037
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4150-2		
Sivumäärä	90	**Kieli**	Suomi
Asiasanat	Tilinpäätös, talous, toimintakertomus		

Tiivistelmä

Sosiaali- ja terveysministeriö -kirjanpitoyksikön vuoden 2019 tilinpäätös koostuu toimintakertomuksesta, talousarvion toteutumista kuvaavista toteutumalaskelmista, tuottoja ja kuluja kuvaavasta tuotto- ja kululaskelmasta, tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavasta taseesta ja liitteenä ilmoitettavista tiedoista.

Tilinpäätökseen sisältyvä toimintakertomus sisältää johdon katsauksen toimintaan sekä raportoinnin ministeriön toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, kuvauksen toiminnallisesta tehokkuudesta, tuotoksista ja laadunhallinnasta sekä henkisten voimavarojen hallinnasta. Toimintakertomus sisältää myös sisäisen valvonnan arviointilausuman, kokonaisarviointien tulokset ja yhteenvedot väärinkäytöksistä.

Kustantaja	Sosiaali- ja terveysministeriö
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi

Presentationsblad

Utgivare	Social- och hälsovårdsministeriet		28.2.2020
Författare	Mikko Staff, Siru Nylén-Karo		
Publikationens titel	Social- och hälsovårdsministeriets bokslut och verksamhetsberättelse för 2019		
Publikationsseriens namn och nummer	Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2020:8		
Diarie-/projektnummer	VN/4164/2020		
ISBN PDF	978-952-00-4150-2	**ISSN PDF**	2242-0037
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4150-2		
Sidantal	90	**Språk**	finska
Nyckelord	bokslut, ekonomi, verksamhetsberättelse		

Referat

Bokslutet för 2019 för bokföringsenheten Social- och hälsovårdsministeriet består av en verksamhetsberättelse, utfallskalkyler som redogör för utfallet av budgeten, en intäkts- och kostnadskalkyl som redogör för intäkterna och kostnaderna, en balansräkning som redogör för den ekonomiska ställningen på bokslutsdagen och uppgifter som lämnas i bilagor.

Den verksamhetsberättelse som ingår i bokslutet innehåller ledningens verksamhetsrapport, en rapport över de samhälleliga verkningarna av ministeriets verksamhet, en beskrivning av den funktionella effektiviteten, avkastningen och kvalitetsledningen samt om hanteringen av mänskliga resurser. Verksamhetsberättelsen innehåller också ett utlåtande om bedömningen av den interna kontrollen, resultaten av helhetsbedömningarna och sammanfattningar av oegentligheter

Förläggare	Social- och hälsovårdsministeriet
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi

Sisältö

1 JOHDON KATSAUS 7

2 TULOKSELLISUUS 10

2.1 Työllisyys ja kilpailukyky 10

2.2 Osaaminen ja koulutus 11

2.3 Hyvinvointi ja terveys 12

2.4 Biotalous ja puhtaat ratkaisut 15

2.5 Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen 16

2.6 Rakennepoliittiset uudistukset 17

2.7 Lainvalmistelu 19

2.8 Muu hallituksen strategisia tavoitteita tukeva toiminta 20

3 VAIKUTTAVUUS 27

3.1 Toiminnan vaikuttavuus 27

3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus 35

4 TOIMINNAN TEHOKKUUS 38

4.1 Toiminnan tuottavuus 38

4.2 Toiminnan taloudellisuus 38

4.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus 42

4.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus 45

5 TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA 47

5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet 47

5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu 49

6 HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA JA KEHITTÄMINEN 51

7 TILINPÄÄTÖSANALYYSI 56
7.1 Rahoituksen rakenne 56
7.2 Talousarvion toteutuminen 56
7.3 Tuotto- ja kululaskelma 59
7.4 Tase 61

8 SISÄISEN VALVONNAN ARVIOINTI- JA VAHVISTUSLAUSUMA 63

9 ARVIOINTIEN TULOKSET 65

10 YHTEENVETO HAVAITUISTA VÄÄRINKÄYTÖKSISTÄ 66
10.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot 66
10.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot 66

11 TALOUSARVION TOTEUMALASKELMA 67

12 TUOTTO- JA KULULASKELMA 78

13 TASE 80

14 LIITTEET 82

15 ALLEKIRJOITUS 90

1 JOHDON KATSAUS

Kertomusvuonna loppuunsaatettiin pääministeri Juha Sipilän ja käynnistettiin pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman toteutus. Ministeriön lainsäädäntösuunnitelman ydin koostui hallitusohjelmia toteuttavien säädösten valmistelusta. Lisäksi toteutettiin edellisen hallituksen kärkihankkeiden siltausta ja käynnistettiin uuden hallitusohjelman tulevaisuusinvestointien toteutusta. Sekä pääministeri Sipilän, pääministeri Rinteen, että pääministeri Marinin hallituksen keskeisimpiä tavoitteita ovat olleet 75 prosentin työllisyysasteen saavuttaminen. Sosiaali- ja terveysministeriö pyrkii edistämään tavoitetta vahvistamalla työikäisten työ- ja toimintakykyä, uudistamalla sosiaaliturvaa ja palveluja sekä turvaamalla terveelliset työolot.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan uudistuksen valmistelua jatkettiin vuoden 2019 aikana. Kuntien sosiaali- ja terveyspalvelujen ulkoistuksia ja investointeja rajoittavan ns. rajoituslain voimassaoloa jatkettiin vuoden 2025 loppuun asti.

Hallitusohjelman mukaisesti valmisteltiin muun muassa ns. aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamista sekä pienten eläkkeiden korottamista koskevat säännökset, jotka tulivat voimaan 1.1.2020. Vuonna 2019 valmisteltiin myös lakiesitys koskien hoitohenkilöstön sitovaa vähimmäismitoitusta iäkkäiden henkilöiden pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa.

Lastensuojelulakia muutettiin mm. nostamalla jälkihuollon piiriin kuuluvien nuorten ikärajaa. Valmisteltiin lakimuutokset, joilla pääosa sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralla olleista terveysteknologian tehtävistä siirrettiin Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimeaan. Genomikeskusta ja genomitietoja koskevan lainsäädännön valmistelu sekä biopankkilain uudistaminen jatkuivat.

Terveysalan kasvustrategian tiekartan toimeenpanoa jatkettiin yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön (TEM), opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM), Business Finlandin ja Suomen Akatemian sekä sidosryhmien kanssa. Keväällä 2019 hyväksyttiin laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (toisiolaki). Sosiaali- ja terveysalan tie-

tolupaviranomaisen (Findata) käynnistymistä valmisteltiin 2019. Findata aloitti toimintansa vuoden 2020 alussa. Vuoden aikana on valmisteltu valtionavustushakua biopankkitoiminnan harmonisointiin, genomikeskuksen valmisteluun ja kansallisen syöpäkeskuksen perustamiseen sekä toiminnan käynnistämiseen. Kansallisen syöpäkeskuksen perustamissopimus allekirjoitettiin lokakuussa 2020. Kansallisen lääkekehityskeskuksen perustamisen valmistelu käynnistyi. Vuonna 2019 on myös jatkettu lääkeasioita koskevan tiekartan päivitystä.

Suomen kolmas puheenjohtajakausi Euroopan unionin neuvostossa ajoittui vuoden 2019 jälkipuoliskolle (1.7–31.12.2019). Sosiaali- ja terveysministeriön keskeinen vastuu oli valmistella ja toimeenpanna työllisyys-, sosiaali-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvostoa. Hyvinvointitalous –prioriteettiteema sai hyvän vastaanoton ja näkyvyyden. Suomea kiiteltiin myös aktiivisesta otteesta tasa-arvosektorilla. Suomen johdolla valmisteltiin ja hyväksyttiin myös päätelmät työsuojelusta. Valmistautumista Iso-Britannian EU-eroon jatkettiin. Barentsin euroarktisen neuvoston kokouksessa marraskuussa 2019 hyväksyttiin uusi sosiaali- ja terveysalan yhteistyöohjelma vuosille 2020-23. Suomi vei päätökseen arktisen neuvoston kolmivuotisen puheenjohtajakautensa ja luovutti puheenjohtajuuden Islannille toukokuussa 2019. Sosiaali- ja terveysministeriön teemat olivat terveysturvallisuus, mielenterveystyö ja itsemurhien ehkäisy, sukupuolten tasa-arvo sekä terveys-, turvallisuus ja hyvinvointi. Suomi on myös edelleen toiminut aktiivisesti WHO:n ohjelma- ja budjettikomiteassa, yleiskokouksessa ja hallintoneuvostossa. Suomen puheenjohtajuus Euroopan neuvoston ministerikomiteassa päättyi toukokuussa 2019. Osana puheenjohtajuuttaan sosiaali- ja terveysministeriö järjesti romaninaisia ja sukupuolistereotypioita koskevat konferenssit Helsingissä. Vuonna 2019 valmisteltiin eräiden terveyden- ja sairaanhoidon henkilöstöryhmien sekä eläinlääkäreiden yhteisiä työmarkkinoita koskevan Pohjoismaisen sopimuksen (Arjeplog –sopimus) muuttamista. Sopimus tuli voimaan 1.1.2020.

Arvio toimintaympäristön keskeisistä riskeistä

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa on eroja sosioekonomisten ryhmien, sukupuolten, valtaväestön ja vähemmistöjen sekä maantieteellisten alueiden välillä. Huono-osaisuus kasautuu samoille henkilöille ja samoille alueille. Kasvava polarisaatio johtaa turvattomuuden kokemuksien eriytymiseen ja väestöryhmät kokevat uhkiksi eri asioita.

Väestö ikääntyy, työikäisten määrä vähenee ja syntyvyys laskee. Hyvinvointiyhteiskunnalle negatiivista kehitystä voidaan tulevaisuudessa ehkäistä työperäisellä maahanmuutolla ja pidemmillä työurilla. Pitkällä aikavälillä työn, toimeentulon ja hyvinvoinnin rakenteita joudutaan arvioimaan kriittisesti, jos nuorista tulee läntisissä yhteiskunnissa vähemmistö.

Tavoitteena on, että palvelut ja etuudet toimivat tulevaisuudessa saumattomasti yhteen. Keskeisintä on huolehtia ihmisten työ- ja toimintakyvystä, riittävistä palveluista ja hoivasta. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelman keskeisimpänä tavoitteena on siirtää toiminnan painotus ehkäisevään ja ennakoivaan työhön ja varmistaa palveluiden monialaisuus ja yhteen toimivuus. Työn murroksessa keskeistä on työllisyyden, yrittäjyyden, aktiivisuuden, omatoimisuuden, osallisuuden ja elinikäisen oppimisen tukeminen. Kaksi eduskuntakautta kestävä sosiaaliturvauudistus valmistellaan avoimella ja uudistuneella komiteatyöllä.

Saavuttamalla 75 %:n työllisyyden varmistamme kestävän rahoituspohjan eriarvoisuuden vähentämiselle. Tavoitteen kannalta keskeistä on lisätä työvoiman tarjontaa ja kysyntää ja ratkoa kohtaanto-ongelmaa. Teknologian kehitys muuttaa voimakkaasti toimialoja ja synnyttää samalla uusia työtehtäviä. Sukupuolten välisessä tasa-arvossa on tapahtunut edistystä, mutta haasteita on edelleen erityisesti palkkatasa-arvossa ja naisten asemassa työelämässä, jossa epätyypilliset työsuhteet kasautuvat naisille. Naisten asemaa parantamalla voidaan mahdollisesti vaikuttaa myös syntyvyyden nousuun.

Sosiaaliturvan ja palvelujen toimivuuden sekä terveyden ja hyvinvoinnin rahoituspohjan turvaaminen tulevissa uudistuksissa ovat toimintaympäristön keskeisiä riskejä. Niitä on seurattava, ja niiden tunnistamiseen sekä tarvittaviin korjausliikkeisiin on varauduttava yhteistyössä työelämän ja muiden toimijoiden kanssa.

2 TULOKSELLISUUS

Hallitusvaihdoksen vuoksi kertomusvuosi jakaantui toiminnallisesti kahteen osaan. Alkuvuonna valmisteltiin edellisen hallituksen sote-uudistukseen, maakuntien ohjaukseen sekä kärkihankkeiden päättämiseen liittyviä tehtäviä. Loppukeväästä alkaen keskityttiin uuden hallituksen ohjelman valmisteluun ja toimeenpanoon.

Tässä toimintakertomuksessa ministeriön tuloksellisuutta on kuvattu pääministeri Sipilän hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien jaottelun mukaisesti huomioiden myös pääministeri Rinteen ja Marinin hallitusohjelmien tavoitteet. Suoraan hallitusohjelmien toimintasuunnitelmista johdettujen asioiden lisäksi ministeriössä tehdään muita merkittäviä hankkeita, joista on raportoitu erikseen.

2.1 Työllisyys ja kilpailukyky

Työllisyyden ja kilpailukyvyn edistämiseksi toteutettiin terveysalan kasvustrategian toimeenpanoa ja terveysalan vientiä edistäviä korkean tason vierailuja yhteistyössä Team Finland -verkoston kanssa (mm. Japani, Singapore, Saudi-Arabia) ja vastaanotettiin valtuuskuntia Suomeen. Ministeriö tuki yritysten kansainvälistymistä ja yhteyksiä YK-järjestöihin Slush -sivutapahtumalla. Käynnistettiin kansainvälisten vierailuiden vaikuttavuuden ja hallinnan hanke, jonka perusteella kehitetään toimintamalleja vuonna 2020.

Opiskelun ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten mahdollisuutta päästä Kelan järjestämään ammatilliseen kuntoutukseen parannettiin. Toimenpiteellä tuettiin syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien 16–29 -vuotiaiden nuorten mahdollisuuksia suunnitella omaa tulevaisuuttaan sekä kouluttautua ammattiin ja osallistua työelämään.

Työttömyysturvan aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamista koskeva hallituksen esitys annettiin ja laki tulee voimaan vuoden 2020 alusta. Työttömyysetuuden saajan ei tarvitse enää täyttää aktiivimallin velvoitteita säilyttääkseen työttömyysetuutensa täytenä.

Työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden alaikärajan nostamista yhdellä vuodella 62 vuoteen sekä työnantajan rahoitusvastuun pidentämistä työttömyysturvan lisäpäivien osalta koskeva hallituksen esitys annettiin ja lakimuutokset tulevat voimaan vuoden 2020 alusta. Tavoitteena on pidentää työuria ja lisätä työllisyyttä.

Aikuiskoulutustuen uudistusta on valmisteltu lähtökohtana työn ja opiskelun parempi yhteensovittaminen. Uudistusta koskeva hallituksen esitys on ollut lausuntokierroksella. Lain olisi tarkoitus tulla voimaan 1.8.2020.

Hallituksen perustamissa työllisyysryhmissä on oltu mukana etsimässä keinoja hallituksen 75 %:n työllisyysasteen saavuttamiseksi vuoden 2023 loppuun mennessä. Työryhmien raporttien on määrä valmistua vuoden 2020 alkupuolella.

2.2 Osaaminen ja koulutus

Ministeriö jatkoi yhteistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa Osaaminen ja koulutus -kärkihankkeessa, jossa STM keskittyi terveydenhuollon kasvustrategian edistämiseen.

Hallitusohjelmien mukaisesti ministeriöiden aktiivista yhteistyötä edistettiin sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja innovaatioekosysteemin kehittämiseksi. Terveysalan kasvustrategian tiekartan toimeenpanoa jatkettiin yhteistyössä TEM:n, OKM:n, Business Finlandin ja Suomen Akatemian sekä sidosryhmien kanssa. Keskiössä olivat osaamiskeskusten ja -keskittymien perustaminen ja kehittyminen (genomi-, syöpä-, neuro- ja lääkekehityskeskus) sekä biopankkitoiminnan harmonisointi. Kasvustrategian tiekartan päivittäminen käynnistyi TEM:n koordinoimana tavoitteena varmistaa, että kasvustrategian keskeiset toimenpiteet saadaan viedyksi käytäntöön ja että samalla huomioidaan toimintaympäristön muutokset. Aloitettiin valmistelut kasvustrategian kansainvälisen arvioinnin toteuttamiseksi palvelujärjestelmän kannalta.

Kansallinen syöpäkeskus perustettiin lokakuussa 2019, jolloin sopimuksen allekirjoitti 20 sairaanhoitopiiriä ja 5 lääketieteellistä yliopistoa. Kyseessä on uusi toimintamalli, jolla valtakunnallisesti koordinoidaan palvelujärjestelmän voimavarojen tarkoituksenmukaista käyttöä syövän hoidossa sekä kansallista syöpätutkimusta. Hallitusohjelman kirjauksen, syövän hoidon vaikuttavuuden parantaminen, toteutus käynnistettiin kansallinen syöpäkeskus -yhteisön avulla. Neurokeskuksen perustamisen valmistelu jatkui suunnitellusti ja osallistuttiin Itä-Suomen yliopiston koordinoiman kansallisen neurokeskushankkeen ohjausryhmän toimintaan ja pilottihankkeiden valmisteluun. Luonnoksesta genomilaiksi pidettiin toinen lausuntokierros ja genomikeskuksen konkreettisia valmistelutoimia tehtiin yhteistyössä THL:n kanssa keskittyen erityisesti genomitietorekisterin teknisiin kysymyksiin. Yksilöllistetyn lääketieteen kokonaisarkkitehtuuria työstettiin siten, että se tuki valmisteilla olevaa lainsäädäntöä (ml. toisio- ja biopankkilaki). Biopankkilakia työstettiin yhdessä alan toimijoiden kanssa ja pyrittiin tukemaan toimintojen yhtenäistämistä vuonna 2017 perustetun Biopankkien Osuuskunta Suomi,

FINBB:n, kanssa. Kansallisen lääkekehityskeskuksen perustamiseksi julkaistiin ensimmäiset selvitystyöt koskien keskuksen oikeushenkilömuotoa ja vaihtoehtoja keskuksen sijaintipaikaksi. Lisäksi käynnistettiin selvitykset lääkekehityskeskuksen roolista terveysalan ekosysteemissä sekä liiketoimintasuunnitelma ja tiekartta keskuksen perustamiseksi.

Terveysalan kasvustrategia ja valmistelussa olevaa yksilöllistetty lääketiede –kokonaisuudet keräsivät enenevästi kansainvälistä kiinnostusta. Kokonaisuuksia esiteltiin useissa kansainvälisissä tilaisuuksissa. Etenkin EU-puheenjohtajakaudella edistettiin jäsenmaiden edustajien ja asiantuntijoiden välistä keskustelua yksilöllistetyn lääketieteen soveltamisesta terveyspalveluissa ja kansanterveyden edistämisessä. Suomi allekirjoitti Brysselissä 2018 (DigitalDayn yhteydessä) deklaraation “Towards access to at least 1 million sequenced genomes in the European Union by 2022”. Osallistuttiin aktiivisesti julistuksen yhteisten tavoitteiden edistämiseen.

2.3 Hyvinvointi ja terveys

Palvelut asiakaslähtöisiksi

Palvelusetelikokeilussa, jonka toimikausi oli 2016–2018, tavoitteena oli tarjota asiakkaille toimivat ja vaikuttavat sote -palvelut kustannustehokkaasti ottaen huomioon asukkaiden vaikuttamis- ja valinnanmahdollisuudet. Vuoden 2018 aikana reformiryhmä linjasi, että käynnissä olevat palvelusetelikokeilut voivat jatkua erillisrahoituksella vuonna 2019. Vuoden 2019 aikana kokeiluissa jatkettiin kärkihankekaudelle määriteltyjen tavoitteiden saavuttamista ja niiden tulosten systemaattista seurantaa. STM myönsi palvelu-setelikokeilujen jatkoja kymmenelle toimijalle yhteensä 10,5 miljoonaa euroa. Palvelusetelikokeilun koko kärkihankekautta koskevat arviointiraportit julkaistiin alkuvuonna 2019. Kokeilusta kärkihankekaudella ja jatkokaudella 2019 saatua kokemustietoa pystytään hyödyntämään tulevaisuuden sote -kehittämisessä.

Asumisperusteinen sosiaaliturva

Asumisperusteisen sosiaaliturvan kohdentumista kansainvälisissä tilanteissa valmisteltiin lainsäädäntöhankkeessa. Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa tuli voimaan 1.4.2019. Laissa säädetään henkilön asumista ja työskentelyä koskevista edellytyksistä. Sitä sovelletaan tilanteisiin, joissa sosiaaliturvaetuuden maksamisesta päätettäessä ulkomailta Suomeen tai Suomesta ulkomaille liikkuneen henkilön osalta ratkaistaan, pidetäänkö henkilöä työntekijänä tai asuuko

hän Suomessa. Työskentelyä ja asumista koskevat säännökset muodostavat kokonaisuuden muiden etuuksien myöntämistä koskevien edellytysten kanssa. Laissa määritellään työskentelyn vähimmäisedellytykset sovellettaessa asumisperusteista lainsäädäntöä Suomeen tuleviin työntekijöihin. Mikäli henkilö muuttaa Suomeen työntekijänä, hänen oikeutensa asumisperusteisiin etuuksiin ratkaistaan pääsääntöisesti työskentelyn perusteella.

Toteutettiin perustulokokeilu

Perustulokokeilu käynnistyi tammikuussa 2017 ja se päättyi vuoden 2018 lopussa. Kelan arviointitutkimuksen ensimmäiset tulokset saatiin vuoden 2019 helmikuussa ja niiden mukaan kokeilun työllisyysvaikutukset olivat vähäiset. Kokeilussa mukana olleiden hyvinvointi näytti kuitenkin parantuneen.

Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta

Eriarvoisuuden vähentämiseksi kansainvälistä adoptiotukea, vähimmäismääräisiä päivärahoja, takuueläkettä, nuorten kuntoutusrahaa sekä Kelan ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahaa korotettiin vuonna 2019. Perhevapaita yhdenvertaitettiin ottamalla huomioon perheiden monimuotoisuus. Indeksijäädytyksen kompensoimiseksi veteraanietuuksia korotettiin 1,2 %:lla vuonna 2019.

Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien eläketukea laajennettiin. Takuueläkkeen suuruisella eläketuella turvataan tuen piiriin kuuluvien henkilöiden toimeentuloa ennen heidän siirtymistään vanhuuseläkkeelle.

Yrittäjän perheenjäsenen työttömyysturvaa parannettiin. Työttömyysturvan muutokset koskivat sellaista yrittäjän perheenjäsentä, joka työskentelee perheyrityksessä, mutta ei ole omistaja eikä hänellä ole määräysvaltaa yrityksessä.

Annettiin hallituksen esitys pientä eläkettä saavien verorahoitteisten eläkkeiden tasoja indeksikorotuksista 1.1.2020 alkaen. Kansaneläkkeen täysi määrä nousee noin 34 eurolla kuukaudessa ja takuueläkkeen täysi määrä 50 eurolla kuukaudessa. Korotuksen jälkeen yksinasuvan täysimääräinen kansaneläke on 662,86 euroa kuukaudessa ja avo- tai avioliitossa asuvan henkilön 591,79 euroa kuukaudessa. Takuueläkkeen täysi määrä on 834,52 euroa.

Valmisteltiin rintamalisien tasokorotusta 50 eurosta 125 euroon kuukaudessa. Korotettua rintamalisää maksetaan 1.4.2020 alkaen ja se koskee myös ulkomaille maksettavia rintamalisiä.

Kärkihankkeet, joissa levitettiin ja juurrutettiin hyviä käytäntöjä terveiden elintapojen lisäämiseksi, mielenterveyden vahvistamiseksi ja yksinäisyyden torjumiseksi loppuunsaatettiin kertomusvuoden alussa.

Toteutetaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma (LAPE)

LAPE-muutostyö jatkui maakunnallisissa kehittämishankkeissa sekä kansallisella tasolla vuoden 2018 loppuun asti. Vuoden 2019 siltaustoimilla turvattiin muutostyön jatkumista ja juurtumista. Uuden hallitusohjelman mukaisesti työ jatkui keskeytyksettä syksyllä 2019. Maakunnallisten muutosagenttien työn jatkuminen sekä uusien, sivistystoimen integroitumista vahvistavien kunta-agenttien (5 kpl) rekrytoiminen olivat keskeisiä siltaustoimia. Kuntien ja maakuntien johtajien yhdyspintaosaamista vahvistettiin LAPE-Akatemioissa sekä jatkettiin lastensuojelun uudistamistyötä systeemisissa tiimimallin koulutuksissa.

Palveluiden uusi kokonaisuus ja uusia palvelurakenteita (perhekeskukset, OT-keskuksia) mallinnettiin ja kehitettiin. Lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden yhdyspinnoista tulevassa toimintaympäristössä laadittiin selvitys sekä tehtiin suunnitelma em. palvelukokonaisuuden johdon ja päättäjien yhdyspintaosaamisen vahvistamiseksi. LAPE-työn integroitumista vahvistettiin maku ja sote-valmistelussa sekä kansallisella että alueellisella tasolla. LAPE-kehittämistyön tuloksena valmistui lukuisia julkaisuja, joilla levitetään tietoa uusista palvelukokonaisuuksista sekä toimintamalleista.

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja kaiken ikäisten omaishoitoa

Maakunnalliset iäkkäiden integroitujen palvelukokonaisuuksien suunnitelmat valmistuivat. Muutosagenttien toiminta päättyi. Ulkoisen arvioinnin raportti ja I&O-kärkihankkeen kokonaisarkkitehtuuriraportti valmistuivat. Toimivan kotihoidon hyvät käytännöt ja omaishoidon kehittäminen sisällytettiin Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelmaan.

Osatyökykyisille tie työelämään

Osatyökykyisille tie työelämään eli OTE-kärkihanke saatettiin loppuun kevään 2019 aikana. OTE oli muutosohjelma, jonka avulla nostettiin osatyökykyisten työllisyysastetta, muutettiin asenteita työllistymistä kohtaan aiempaa myönteisemmiksi, lisättiin osatyökykyisten pääsyä kuntoutukseen sekä tuotiin tieto työllistymisen ja työssä jatkamisen keinoista, etuuksista ja palveluista kaikkien saataville. Osatyökykyisten työttömien työnhakijoiden määrä laski hankkeen aikana 30,2 %. Osana kärkihanketta tehtiin lainsäädännön muutoksia, jotka helpottavat osatyökykyisten työllistymistä ja työssä jatkamista. Kärkihanke toteutettiin sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyönä.

Kertomusvuonna laadittiin ohjelmasuunnitelma ja valmisteltiin työkykyohjelmaa mallintamalla työkyvyn tuki -prosessia ja tuetun työllistämisen prosessia aiemmista hankkeista saatujen kokemusten ja tulosten perusteella. Valtionavustushakua varten valmisteltiin hakuopasta. Ohjelman suunnittelussa ja valmistelussa ovat mukana Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, Työterveyslaitos ja sosiaali- ja terveysministeriö. Työkykyohjelmassa työkyvyn ja työllistymisen tuki integroidaan olemassa olevaan ja tulevaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmään.

Poistetaan työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotulon kannustinloukkuja

Kansaneläkkeen mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämislain voimassaoloa jatkettiin vuoden 2020 loppuun. Työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotulojen yhteensovittamista lineaarisen mallin mukaisesti selvittävän työryhmän työ jatkui. Mallilla pyritään kannustamaan erityisesti osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevia työskentelemään nykyistä enemmän. Työryhmä julkaisi loppuraportin ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta valmistellaan hallituksen esitystä.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto

Laki korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollosta annettiin vuonna 2019. Lain mukaan Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) on vuodesta 2021 alkaen kaikkien korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen valtakunnallinen ja lakisääteinen tuottaja ja Kansaneläkelaitos (Kela) palvelujen järjestäjä. YTHS:n toimintaa seuraa ja ohjaa sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva valtioneuvoston asettama neuvottelukunta.

2.4 Biotalous ja puhtaat ratkaisut

Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase nousuun

Lomituspalveluihin liittyvien normaalien hallintotehtävien lisäksi lomituspalvelulakien, maakuntahallinnon edellyttämän organisoitumisen ja uuden tietojärjestelmän valmistelu jatkui alkuvuonna työryhmäehdotusten, niistä saatujen lausuntopalautteiden ja mm. poliittisen ohjauksen pohjalta, kunnes se keskeytyi tilapäisesti maakuntauudistuksen kaaduttua ja pääministeri Sipilän hallituksen eron myötä. Pääministereiden Rinteen ja Marinin hallitusten aikana lainvalmistelulle laadittiin osin uudet aikataulu- ja sisältösuunnitelmat. Syyskaudella 2019 osallistuttiin mm. TEM:n lomitukseen vaikuttavaan lainvalmisteluun ja annettiin vuosittaiset turkistuottajien ja poronhoitajien asetukset.

2.5 Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen

Digitalisoidaan julkiset palvelut

STM:n digitalisaatio -ohjelman toimeenpanosuunnitelma on laadittu yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa ja sitä päivitetään vuosittain. Digitalisaatio-ohjelman teema-alueiden terveellinen työ, terveellinen elinympäristö sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen alla toteutettavat hankkeet edistyivät kuluneena vuonna suunnitelman mukaisesti. Terveellinen elinympäristö teema-alueella yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa toteutetun ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallinta –yhteishankkeen (VATI) loppuunsaattamisen myötä käyttöön otettiin uusi tietojärjestelmä maaliskuussa 2019. Järjestelmän käyttöönoton myötä valvonnan vaikuttavuus paranee ja prosessit yhtenäistyvät. Terveellinen työ –osa-alueella tehdyn selvityksen myötä saatiin tilannekuvaa digitalisaation vaikutuksesta työhön ja työelämään sekä tunnistettiin tutkimus- ja kehittämistarpeita, joiden kautta voidaan tarkemmin selvittää alustatyön mahdollisuuksia parantaa työelämän laatua. Kertomusvuoden aikana toteutettiin myös terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen digitaalisten palveluiden nykytilakartoitus erityisesti järjestökentälle suunnatun kyselyn avulla. Tietosuoja-asetuksen vaatimien muutosten osalta on annettu vakuutuslainsäädäntöä koskevat muutokset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaation ja tiedonhallinnan valmistelua jatkettiin maakunta- ja sote-uudistukseen liittyvässä valtiovarainministeriön (VM) vetämässä digimuutosohjelmassa. Ohjelmassa STM vastasi sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ratkaisujen siirtymävaiheen ja uusien tehtävien valmistelukokonaisuudesta, joka oli hankkeistettu ja vastuutettu hallinnonalan toimijoille (mm. Kela, THL, VRK ja Valvira). Hallituksen kaatumisen jälkeen digimuutosohjelman hankkeet ajettiin hallitusti alas ja digimuutosohjelmasta julkaistiin loppuraportti. Rakenneriippumattomien hankkeiden toimeenpanoa on jatkettu. Muun muassa ministeriössä vuonna 2018 käynnistettyä monivuotista tiedolla johtamisen TOIVO-hanketta päästiin edistämään vasta loppuvuodesta 2019, sillä maku-sote -uudistuksen kaatuminen edellytti suunnitelmien päivittämistä ja rahoituspäätösten osalta uusia linjauksia.

Sote-tieto hyötykäyttöön 2020 -strategian väliraportin perusteella jatkettiin Kanta-palveluiden tulevaisuuden tavoitteiden työstämistä. Kansalliseen Terveysarkistoon sisältyviin Kanta -palveluihin kuuluvat mm. sähköinen lääkemääräys, potilastiedon arkisto, kansallinen lääketietokanta, Omakanta eli kansalaisen omat terveystiedot verkossa, Omatietovaranto kansalaisten omia hyvinvointitietoja varten sekä valtakunnallisesti yhtenäiset sähköisten asiakasasiakirjojen ja potilaskertomusten tietorakenteet ja koo-

distot. Kanta -palveluiden käyttö on laajentunut merkittävästi. Sähköisen lääkemääräyksen käyttöaste on lähes 100 %. Sähköisellä lääkemääräyksellä lääkkeitä voi ostaa myös ulkomailta (v. 2019 Viro, Kroatia). Potilastiedon arkisto on laajasti käytössä, ja sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston käyttöönotto on meneillään. Omakanta-palvelun käyttäjämäärä on kasvanut. Joulukuussa 2019 käyttäjiä oli noin 740 000. Asiakkaiden omien hyvinvointitietojen tallennusta Omatietovarantoon on laajennettu.

Sujuvoitetaan säädöksiä

Ministeriö osallistui liikenne- ja viestintäministeriön (LVM) vastuulla olevan sujuvoittamishankkeen toteutukseen ja sujuvoittaminen huomioitiin hallituksen esitysten valmistelussa ministeriössä.

2.6 Rakennepoliittiset uudistukset

Eläkeuudistus

Selvitettiin eläkejärjestelmien erillisyyttä mukaan lukien Kuntien eläkevakuutuksen (KEVA) asemaa laajapohjaisessa työryhmässä. Eläkeuudistuksesta aiheutuvista täsmennyksistä johtuen annettiin hallituksen esitys työeläkelainsäädännön ja sairausvakuutuslain muuttamisesta.

Sote- ja maakuntauudistuksen edellyttämistä muutoksista Kelan lainsäädäntöön tehtiin selvitys siten, että tulokset ovat nykyisen hallituksen käytettävissä. Perusturvan ja toimeliaisuuden kokonaisuudistuksen (TOIMI) osalta tehtiin hallitusohjelman edellyttämät toimet. Perhevapaauudistuksen valmistelua varten koottiin taustamateriaalia.

Kansaneläkeindeksiin ja kuluttajahintaindeksiin sidottujen etuuksien indeksikorotukset jätettiin tekemättä ja kansaneläkeindeksi jäädytettiin 2019. Muutos on osa valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2018–2021.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus

Pääministeri Sipilän hallituksen sote-uudistus kaatui hallituksen eroon maaliskuussa 2019. Ministeriö osallistui maku-sote uudistuksen lakipakettien käsittelyyn Eduskunnan valiokunnissa loppuun asti. Uudistuksen kaaduttua ministeriö aloitti sote-uudistuksen toimeenpanon tuen hallitun alasajon samalla valmistautuen uuden hallituksen sote-linjauksiin. Hallittu alasajo ja loppuraportti uudistuksen toimeenpanosta ja johtopäätöksistä valmistuivat keväällä 2019.

Uudistuksen rakenneriippumattomista uusista toimintatavoista vuorovaikutukseen ja yhteiseen tilannekuvaan perustuvan ohjauksen toteuttamista ja ohjausmallin kehittämistä jatkettiin uuden hallituksen linjauksien mukaisesti. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen valmistelun yhteydessä vuosien 2015–2019 aikana kehitettiin uusi kansallisen tiedolla ohjauksen toimintamalli vuorovaikutustyökaluksi ministeriön ja sote-järjestämisestä vastaavien yhteistyötä varten. Uudessa toimintamallissa tilannetta eri alueilla voidaan arvioida säännöllisesti yhdessä alueiden kanssa. Arvioinnin ja yhteisten keskustelujen pohjaksi muodostetaan yhteinen tilannekuva, joka tehdään hyödyntäen yhdessä sovittuja seurannan mittareita. THL laatii neuvotteluissa käytettävät arviointiraportit ja koko maan tilannekuvan koostavan raportin, jotka kaikki ovat saatavilla THL:n verkkosivuilla. Valmisteluprosessin aikana kansallinen ymmärrys eri alueiden tilanteista ja keskeisistä haasteista on vahvistunut THL:n arviointiraporttien ja KUVA-mittareiden tietotuotannon avulla.

Rinteen/Marinin hallitusohjelmassa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistaminen linjattiin tapahtuvan palveluja kehittämällä ja rakenteita uudistamalla. Uudistuksessa kootaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille. Myös pelastustoimen järjestäminen siirretään maakuntien tehtäväksi. Sosiaali- ja terveyspalveluiden vaikuttavuutta ja tuottavuutta parannetaan, palveluiden kustannusten nousua hillitään ja niiden läpinäkyvyyttä ja avoimuutta lisätään.

Palvelujen kehittämiseksi ministeriössä valmisteltiin Tulevaisuuden sote -keskusohjelmaa ja sitä toteuttava valtionavustushaku (haku auki 1/2020). Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle on osoitettu vastuu ohjelman operatiivisesta toiminnasta ministeriön ohjauksessa. Ohjelman tavoitteena on palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, oikeaaikaisuuden ja jatkuvuuden parantaminen, toiminnan painotuksen siirtäminen raskaista palveluista ehkäisevään ja ennakoivaan työhön, palveluiden laadun ja vaikuttavuuden parantaminen, palveluiden monialaisuuden ja yhteentoimivuuden varmistaminen ja kustannusten nousun hillitseminen.

Rakenteisiin liittyvän uudistamisen säädösvalmistelu on organisoitu ja hallitusohjelmassa määritellyt erillisselvitykset Uudenmaan, pääkaupunkiseudun tai Helsingin alueen erillisratkaisusta ja kuntien roolista palveluiden tuottajana valmistuivat lausunnolle. Sote-uudistukseen valmistautumiseksi ja palvelujen kehittämisen tueksi ministeriössä valmisteltiin valtionavustushaku maakunnille (haku auki 2020 samanaikaisesti sote-keskuksen valtionavustushaun kanssa). Kyseisen valtionavustushaun tavoitteena on vapaaehtoisen alueellisen yhteistyön ja yhteisen valmistelun tukemisessa ja toimivien tietojärjestelmä- ja tiedonhallintajärjestelmien kehittämisessä sekä niiden yhteensovittamisessa.

Sosiaaliturvauudistus

Uudistusta varten perustetaan kahdelle hallituskaudelle ulottuva parlamentaarinen komitea, joka aloittaa työnsä alkuvuonna 2020. Sosiaaliturvauudistus käsittelee perusturvaa, ansioturvaa, toimeentulotukea ja niiden välistä yhteyttä ja rahoitusta sekä palveluiden nykyistä parempaa yhteensovittamista etuuksiin. Uudistuksessa hyödynnetään Sipilän hallituksen Toimi-hankkeessa tehtyä työtä. Uudistuksella on tiiviit kytkökset muihin Rinteen ja Marinin hallitusohjelman keskeisin uudistuksiin, kuten sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistukseen, työkykyohjelmaan ja työllisyystyöryhmiin.

Kuntien kustannusten karsiminen

Kuntien kustannusten karsimiseen liittyvä toimenpide STM:n osalta oli uusi vammaispalvelulaki, johon liittyvää hallituksen esitystä käsiteltiin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa keväällä 2019, mutta asia ei edennyt, koska Sipilän hallitus erosi. Sairaanhoitajien lääkkeenmääräämisoikeuden käyttöönottomahdollisuuksia laajennettiin 1.5.2019 voimaan tulleella ammattihenkilölain muutoksella.

Aluehallinnon uudistus

Uuden Valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpanon valmistelua jatkettiin kertomusvuoden alussa. Viimeisteltiin viraston organisoitumista, toimintaprosesseja ja yhteistä ohjausta tavoitteena luoda poikkihallinnollisesti ja monialaisesti toimiva valtakunnallinen virasto. Uudistusta koskevan hallituksen esityksen käsittely raukesi eduskunnassa eduskuntakauden päättyessä.

2.7 Lainvalmistelu

Ministeriön lainsäädäntösuunnitelman ydin koostuu niistä säädöshankkeista, jotka hallitus on linjannut hallitusohjelmassa tehtäväksi. Lainsäädäntösuunnitelmaan sisällytetään myös muista hallituksen tai ministeriön päätöksistä johtuvat säädösmuutokset. Lisäksi säädösmuutostarpeita aiheutuu mm. EU-sääntelystä sekä laillisuusvalvojien päätöksistä.

Hallituksen lainsäädäntöohjelmaan kirjataan keskeisimmät ja laajimmat säädöshankkeet. STM:n osalta lainsäädäntöohjelmaan sisällytettävistä hankkeista ovat vuoden 2019 aikana olleet valmistelussa mm. sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistus, sosiaaliturvan uudistaminen, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskeva

lainsäädäntö, hoivahenkilöstön mitoitusta koskevat säännökset, lastensuojelulain uudistaminen sekä lääkehuoltoa koskevan lainsäädännön uudistaminen. Sosiaaliturva- ja vakuutusosastolla on valmisteltu useita hallitusohjelman mukaisia lainsäädäntömuutoksia, kuten aktiivimallin purkaminen, pienten eläkkeiden korottaminen sekä elatustuen ja eräiden lapsilisien korottaminen.

Hallitusohjelmaan sisältyy monia lainvalmistelun kehittämistä ja lainvalmistelun laadun parantamista koskevia kirjauksia. Kirjaukset koskevat muun muassa lakiesitysten perustuslain mukaisuuden vahvistamista, vaikutusten arviointien tehostamista ja laajentamista, sekä lainvalmistelijoiden perus- ja ihmisoikeusosaamisen vahvistamista. Hallitusohjelma sisältää myös paremman sääntelyn kokonaisvaltaisen toimintaohjelman laatimisen. STM on osaltaan tässä kehittämistyössä mukana ja ottaa käyttöön lainvalmistelun laadun parantamista tukevia toimintatapoja.

2.8 Muu hallituksen strategisia tavoitteita tukeva toiminta

Ministeriön muut merkittävät hankkeet

Vuonna 2019 pääpaino tasa-arvoasioissa oli uuden hallitusohjelman kirjausten toimeenpanon suunnittelussa ja Suomen EU-puheenjohtajuuskaudessa. Uudessa hallitusohjelmassa on ennätysmäärä sukupuolten tasa-arvoa koskevia kirjauksia. Kolmikantaisen samapalkkaisuusohjelman neuvotteluita jatkettiin ja esivalmistelut palkka-avoimuuden edistämiseksi lainsäädännössä aloitettiin. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa suunniteltiin tasa-arvoministeri Blomqvistin johtamassa valtiosihteereistä koostuvassa työryhmässä. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista käsiteltiin hallituksen iltakoulussa ja uusia ministereitä perehdytettiin aiheesta.

EU-puheenjohtajuuskaudella hyväksyttiin päätelmät EU:n tulevaisuuden tasa-arvopolitiikasta ja tasa-arvoisista talouksista. Samassa neuvoston kokouksessa käytiin myös politiikkakeskustelun sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisesta EU:n päätöksentekoon. Suomi järjesti puheenjohtajuuskaudellaan myös konferenssin em. aiheista.

Kertomusvuonna aloitettiin komission rahoittama kaksivuotinen hanke sukupuolten eläke-eroista. Syksyllä 2019 nimitettiin uusi tasa-arvoasiain neuvottelukunta hallituskauden ajaksi.

Lääkekorvausjärjestelmässä voimassa olevaa ehdollista korvattavuutta koskevan sääntelyn voimassaoloa jatkettiin vuoden 2025 loppuun asti. Ehdollisen sääntelyn tarkoituksena on uusien lääkkeiden hallittu käyttöönotto sekä mahdollistaa uusien lääkkeiden saatavuus niitä tarvitseville. Valmisteltiin hallituksen esitys lääkelain ja Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksesta annetun lain muuttamisesta, joka ei edennyt Sipilän hallituksen erottua.

Annettiin hallituksen esitykset lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen nostosta 10 eurolla kuukaudessa sekä lapsilisän korotuksesta 10 eurolla kuukaudessa neljännestä lapsesta alkaen sekä elatustuen korottamisesta 7 eurolla kuukaudessa. Korotukset tulevat voimaan vuoden 2020 alussa.

Annettiin hallituksen esitys perusturvan korottamisesta 20 eurolla kuukaudessa. Korotus koskee vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa, vanhempainpäivärahaa, erityishoitorahaa ja kuntoutusrahaa. Korotus koskee myös työttömyysturvan peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea. Korotus tulee voimaan vuoden 2020 alussa.

Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019) sekä eräät siihen liittyvät lait astuivat voimaan toukokuussa 2019. Laki antaa yhtenäiset edellytykset sosiaali- ja terveystietojen käytölle tutkimuksessa, tilastoinnissa, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa, opetuksessa, tietojohtamisessa, viranomaisohjauksessa ja -valvonnassa sekä viranomaisten suunnittelu- ja selvitystehtävissä. Tietoluvat myöntää keskitetysti uusi Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen. Tietolupaviranomaisen eli Findatan palveluja ja järjestelmiä valmisteltiin vuoden 2019 aikana ja sen toiminta käynnistyi vuodenvaihteessa 2019–2020. Laki parantaa tietosuojaa ja –turvaa, kun toissijaiseen käyttöön luovutettaville tiedoille kehitetään tietoturvalliset käyttöympäristöt ja käyttöyhteydet. Samalla Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annettua lakia muutettiin laitoksen tehtävien ja henkilötietojen käsittelyn osalta. Terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä annettu laki sekä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tilastotoimesta annettu laki kumottiin. Muiden lakien muutokset olivat teknisluonteisia. Säädöspaketilla saatettiin lainsäädäntöalueen säännökset vastaamaan yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) vaatimuksia.

Annettiin lastensuojelulakia koskeva muutosesitys, jossa lapsen oikeutta hyvään kohteluun, huolenpitoon ja kasvatukseen vahvistettiin. Muutoksilla, jotka tulevat voimaan 1.1.2020, selkeytettiin yleisesti hyväksytyn tavanomaisen kasvatuksen ja perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa. Lisäksi parannettiin kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen ja hänen huoltajansa oikeusturvaa ja tehostettiin valvontaa. Aluehallintovirastojen on kuultava sijaishuollossa olevia lapsia tarkastuskäynneillään. Tämän varmistamiseksi aluehallintovirastojen lastensuojelun valvontaresursseja lisättiin 6 henkilötyövuodella vuodesta 2019 lähtien.

Vuodelle 2019 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE) nosti keskeisimmiksi toimenpiteiksi turvakotien rahoituksen kasvun jatkumisen seuraavan hallituskauden aikana, seksuaalirikosten uhrien tukikeskusten eli ns. SERI-tukikeskusten levittämisen kaikkiin yliopistollisiin keskussairaaloihin sekä lapsiystävällisten Lastenasiaintalojen (pohjoismainen Barnahusmalli) perustamisen SERI-tukikeskusten tapaan lapsille ja nuorille.

Vuoden 2019 loppuun mennessä seksuaalirikosten uhrien tukikeskukset eli Seri-tukikeskukset on avattu neljään yliopistolliseen sairaalaan: HUS:iin kesällä 2017, Tampereelle ja Turkuun kesällä 2019 sekä Kuopioon syyskuussa 2019. Ouluun keskus avataan helmikuussa 2020. Työ on tehty THL:n tukemana ja koordinoimana erillisrahoituksen turvin. Toiminnan laajentamiseen on varattu yhteensä 1,1 miljoonan euron rahoitus vuosille 2020–2022.

Lastenasiantalo- / Barnahusmallin levittämisen valtakunnallinen hanke on käynnistynyt kaikilla viidellä alueella THL:n koordinoimana. Hankkeelle myönnettiin 2019 vuodelle 813 000 euroa ja vuodelle 2020 on varattu 1,6 miljoonaa euroa. Myös jatkovuodet 2021–2023 on huomioitu julkisentaloudensuunnitelmassa.

Turvakotien kehittämistä jatkettiin kertomusvuonna, jonka aikana avattiin uusi seitsemänpaikkainen turvakoti Äänekoskelle Keski-Suomeen. Turvakotitoiminnan rahoitus kasvoi vuonna 2019 19,55 miljoonaan euroon. Vuodesta 2015 vuoteen 2019 turvakotien määrä on kasvanut 19 turvakodista 28 turvakotiin ja turvakotien perhepaikkoja on lisätty 114 perhepaikasta 202 perhepaikkaan. Vuoden 2020 alussa avataan Keravalle (Paasikiven nuorisokylän säätiö) turvakoti, johon tulee seitsemän perhepaikkaa.

Ministeriön ja konsernin johtaminen ja prosessit

Vuonna 2019 ministeriön ja konsernin johtamista jäntevöitettiin perustamalla ministeriöön strategia- ja ennakointityönyrkki ja konsernin tasolla strategia- ja ennakointiverkosto. Uusien työryhmien tarkoituksena on seurata strategian ja hallitusohjelman toteutumista kokonaisuutena sekä valmistella asioita johdon päätettäväksi liittyen yleiseen kehittämiseen. Varsinkin verkoston tehtävänä on nostaa teemoja käsittelyyn, jotka koskevat koko konsernia. Vuonna 2019 järjestettiin kaksi kertaa konsernipäivät, joissa oli mukana myös aluehallintovirastojen ja KELAn edustajat. Kesäkuun konsernipäivillä käsiteltiin STM konsernin strategian vaikuttavuustavoitteita suhteessa tuoreeseen hallitusohjelmaan sekä tulosohjauksen toimintatapoja. Lokakuun konsernipäivillä käsiteltiin hallitusohjelman toteuttamista sekä pohdittiin konsernin johtamista kokonaisuutena.

Strategia

Sosiaali- ja terveysministeriön konsernin tehtävä on turvata ihmisten toimintakykyä, toimeentuloa ja palveluja. Tätä tehtävää STM konserni toteuttaa säädösvalmistelun, monipuolisen ohjauksen ja poikkihallinnollisen yhteistyön avulla. STM konserni pyrkii kaikessa toiminnassa oikeudenmukaisuuteen, rohkeuteen ja avoimuuteen. Visio vuodelle 2030 on eheä yhteiskunta ja kestävä hyvinvointi. Hyvinvointi on sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävää. Ministeriön strategisia tavoitteita ovat aktiivinen osallisuus, kestävä rahoitus, hyvinvointia työn murroksessa, turvallinen ja hyvinvoiva elin- ja työympäristö, sekä yhteen toimivat palvelut ja etuudet.

Vuonna 2019 viimeisteltiin STM konsernin vaikuttavuustavoitteet ja indikaattorit. Vaikuttavuustavoitteiksi valikoitui seuraavat:

Toimintakyky:

- Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet
- Toiminta- ja työkyky on parantunut
- Elin- ja työympäristön terveellisyys on lisääntynyt

Toimeentulo:

- Sosiaaliturva kannustaa työhön
- Köyhyyden ja syrjäytyneiden määrä on vähentynyt

Palvelut:

- Vaikuttavat palvelut ja toimeentuloturva muodostavat yhteen toimivan kokonaisuuden
- Oikea-aikaiset palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin
- Hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä

Keväällä 2020 strateginen kehittäminen jatkuu konsernin ennakointityöllä, jossa ensin määritellään yhdessä konsernin kanssa, mitä ennakointi tai tulevaisuusorientoituneella tiedolla johtaminen voi tarkoittaa konsernissa. Vaikuttavuustavoitteet ja indikaattorit eivät riitä, vaan niitä tulee peilata mahdollisiin tulevaisuusskenaarioihin ja ymmärtää systeemistä kokonaisuutta.

Yhteistyötä ja vaikuttamista kansallisesti ja kansainvälisesti

Suomi myötävaikutti työelämän tasapainoa sekä ennustettavia ja läpinäkyviä työehtoja koskevissa direktiiveissä ja osallistui Euroopan työviranomaisen (ELA) perustamista sekä työperäisen syövän ehkäisyä koskeviin neuvotteluihin. Ministeriö osallistui aktiivisesti mikrobilääkeresistenssiin (AMR), rokotuksiin ja eTerveyteen sekä lääkkeiden saatavuuteen liittyvään keskusteluun.

Ministeriön sektorin EU-puheenjohtajakauden pääteemaa hyvinvointitaloutta edistettiin sekä kansallisesti että EU-tasolla useissa eri kokouksissa ja sivutapahtumissa, kuten korkean tason konferenssissa hyvinvointitaloudesta. Työllisyys- ja sosiaalipolitiikkaneuvosto hyväksyi Suomen puheenjohtajakaudella päätelmät hyvinvointitaloudesta ja terveysneuvosto kävi periaatekeskustelun aiheesta joulukuussa. Suomi piti esillä hyvinvointitalouteen kytkeytyviä tasa-arvoisten talouksien teemaa, työsuojelua ja EU:n lääkepolitiikkaa. Suomi käynnisti yhdessä kuuden muun EU-maan kanssa hankkeen, jonka tavoitteena on vahvistaa EU:n roolia globaalissa terveydessä. Suomen puheenjohtajakauden aikana hyväksyttiin myös päätelmät sukupuolten tasa-arvosta ja työsuojelusta. Ministeriö järjesti yhteensä 11 puheenjohtajakauden kokousta Helsingissä. Suomi onnistui puheenjohtajakauden tavoitteessaan edistää aktiivisesti EU:n terveysteknologian menettelyiden arviointia (HTA) ja sosiaaliturvajärjestelmien koordinaatiota koskevia neuvotteluita. Liikennevakuutusdirektiiviä koskevissa neuvotteluissa saavutettiin tavoite neuvottelumandaatista trilogeja varten. Juomavesidirektiivin osalta saavutettiin poliittinen trilogisopu direktiivistä joulukuussa; neuvoston ja parlamentin lopullinen hyväksyminen jäi tammikuulle 2020. Ministeriö osallistui aktiivisesti uuden komission työohjelmaa koskevaan ennakkovaikuttamiseen puheenjohtajavaltion roolin mukaisesti.

Suomi jatkoi työtään terveysturvallisuuden edistämiseksi terveysturva-allianssin rinnakkaispuheenjohtajana ja maailmanlaajuisen terveysturvaohjelman (GHSA) ohjaus-

ryhmän jäsenenä sekä muussa kansainvälisessä yhteistyössä. Suomen terveysturvallisuuden ohjausryhmä antoi ensimmäisen raporttinsa Suomen kansallisen terveysturvallisuuden toimintasuunnitelman toimeenpanosta Turvallisuuskomitealle.

Suomi toimi aktiivisesti Maailman terveysjärjestö WHO:n hallintoneuvoston jäsenenä (2018–2021). Suomen edustaja valittiin toiselle yksivuotiskaudelle hallintoneuvoston varapuheenjohtajaksi. Suomi osallistui YK:n yleiskokouksen yhteydessä järjestettyyn universaalia terveyskattavuutta käsitelleeseen korkean tason kokoukseen. Suomi edisti tarttumattomien tautien ehkäisyä toimimalla WHO:n korkean tason NCD-komissiossa, joka viimeisteli loppuraporttinsa syksyllä 2019.

Suomen kolmivuotinen jäsenyys Kansainvälisen työjärjestön (ILO) hallintoneuvostossa jatkuu kesään 2020 saakka. Suomi oli aloitteellinen ILO:n ja WHO:n yhteisen työsuojelun globaalin koalition rakentamisessa. Globaalin koalition työ käynnistetiin ministeri Pekosen johdolla 12.11.2019 Vision Zero Summitissa Helsingissä.

Arktisen neuvoston puheenjohtajuus siirtyi Suomelta Islannille toukokuussa 2019. STM:n teemoina arktisessa yhteistyössä olivat sukupuolten tasa-arvo, alkuperäiskansojen mielenterveys ja itsemurhien ehkäisy sekä terveysturvallisuus. Lisäksi tehtiin aloite arktisesta työterveysverkostosta.

EU-yhteistyössä korostui vuonna 2019 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma- ja lain-säädäntövalmistelu vuosille 2021–2027. Lisäksi valmisteltiin yhteistyössä työ- ja elin-keinoministeriön kanssa ns. välittävän toimielimen mahdollista tehtävien siirtoa. Ministeriöllä oli käytössään työ- ja elinkeinoministeriön EU-rakennerahastojen myöntämisvaltuuksia hallinnonalan momentilla 32.50.64 ja niiden avulla koordinoitiin kaikkiaan 39 hanketta sekä käsiteltiin hankkeiden maksatushakemuksia. Momentin käyttö kasvoi 11,1 miljoonaan euroon.

Suomen puolivuotinen puheenjohtajuus Euroopan neuvostossa päättyi keväällä 2019. Korkean tason vierailuja tehtiin mm. Singaporeen, Japaniin ja Saudi-Arabiaan.

Valmiusasiat

Valtioneuvosto asetti sosiaali- ja terveysministeriön esityksestä maaliskuussa Poikkeusolojen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnan ajalle 1.4.2019–31.5.2021. Neuvottelukunnan tehtävänä on laatia esityksiä niistä sosiaali- ja terveydenhuollon normaaliolojen järjestelyistä, joilla parannetaan kansallista, alueellista ja paikallista valmiutta suurissa asiakas- tai potilasmääriä aiheuttavissa tilanteissa ja joilla muodostetaan perusta poikkeusoloihin varautumiselle. Neuvottelukuntaan perustettiin työvaliokunta ja neljä jaostoa, joiden työ käynnistyi välittömästi asettamispäätöksen jälkeen.

Vuoden aikana järjestettiin kaksi merkittävää koulutusta, toukokuussa valmiusseminaari ja lokakuussa ensimmäinen valtakunnallinen valmiuskurssi sosiaali- ja terveydenhuollon edustajille sekä poikkeusolojen toiminnassa keskeisille viranomaistahoille. Toimiala osallistui vuoden aikana useisiin valmiusharjoituksiin. Yhdessä kuntaliiton kanssa valmisteltiin valmiussuunnitteluohjeistus ja julkaistiin kolme sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille suunnattua ohjetta: valmius-ja jatkuvuudenhallintasuunnitelma, sopimusperusteinen varautuminen ja kyberturvallisuus.

Valmiuden ja varautumisen yhteistyötä jatkettiin Pohjoismaiden, EU:n ja muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa. Korkean varautumisen viestintä- ja tietojärjestelmien (ERICA, KEJO, VIRVE) kehittämis- ja käyttöönottotyötä jatkettiin yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon päivystystoimintojen neuvonta- ja ohjauspalvelun (Päivystysapu 116117 -hankkeen) vetovastuu siirtyi sovitusti vuoden 2019 loppuun mennessä STM:ltä SoteDigi Oy:lle. Ministeriön edustajat jatkavat hankkeen ohjausryhmässä.

3 VAIKUTTAVUUS

3.1 Toiminnan vaikuttavuus

Sosiaali- ja terveysministeriön konsernistrategian uudet vaikuttavuustavoitteet ja indikaattorit hyväksyttiin STM:n johtoryhmässä 24.6.2019. Tämän johdosta toiminnan vaikuttavuus raportoidaan näiden uusien vaikuttavuustavoitteiden pohjalta. Tavoitteiden arvioinnissa on huomioitu sekä pidemmän aikavälin kehitystä, että viimeaikaisia toimenpiteitä. Indikaattoreista on raportoitu viime vuosien lukujen lisäksi mahdollisuuksien mukaan myös 2009 tai 2013 luvut valottamaan hieman pidemmän aikavälin kehitystä.

Vaikuttavuustavoite: hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet

Vaikka pitkän aikavälin kehitys on ollut yleisesti ottaen hyvää, erot eri ihmisryhmien kesken eivät ole merkittävästi kaventuneet, ja Eurostatin mukaan EU:n keskiarvoon verrattuna varsin moni suomalainen kokee, ettei ole saanut tarvitsemaansa terveydenhoitoa (https://ec.europa.eu/eurostat/sta-tistics-explained/index.php/Unmet_health_care_needs_statistics).

Elämänlaatunsa tuntee hyväksi aiempaa useampi suomalainen, joskin huomattava hyppy vuosien 2017–2018 välillä johtunee ainakin osittain menetelmällisistä muutoksista kyselytutkimuksessa. Myös terveydentila on parantunut keskimäärin niin subjektiivisesti kuin objektiivisestikin mitattuna. Myös sukupuolten väliset erot ovat hieman kaventuneet. Pitkän aikavälin trendit ovat siis positiivisia. Alueelliset erot ovat kuitenkin suuria (ks. esim THL:n sairastavuusindeksi). Samoin erot koulutustason suhteen. Miesten menetetyt elinvuodet ovat huomattavasti naisia korkeammalla tasolla. Nuorten koetussa terveydessä kehitys on ollut heikkoa, toisin kuin koko aikuisväestön tasolla.

Taulukko 1: Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet –tavoitteen seurantaindikaattorit

	Toteuma 2009	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019
Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0–80 vuotta / 100 000 asukasta					
Yhteensä	7 644	6 354	6 321	6 258*	6 195*
Miehet	10 609	8 610	8 514	8 429*	8 345*
Naiset	4 774	4 166	4 190	4 194*	4 198*
Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20–64-vuotiaat					
Yhteensä	33,2	30,5	28,2	27,5	26*
Miehet	33,4	31,0	29,0	28,1	27*
Naiset	33,1	30,1	27,4	27,0	26*
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista					
Yhteensä	17,1	..	18,8	20*	20,9
Miehet	14,2	..	13,9	14*	14,7
Naiset	19,9	..	23,4	25*	26,8
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20–64-vuotiaat					
Yhteensä	..	56,8	57,4	63,5	64*
Miehet	..	55,4	54,5	60,9	62*
Naiset	..	58,1	60,5	66,1	67*

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos / Sotkanet
*Arvio

Vaikuttavuustavoite: Toiminta- ja työkyky on parantunut

Työkyvyttömyyseläkkeet ovat pitkällä aikavälillä laskussa, ja osatyökykyisistä aiempaa suurempi osuus on töissä. Yhä useampi uskoo jaksavansa työskennellä vanhuuseläkeikään asti ja iäkkäiden toimintakyky on parantunut.

Ihmisten arviot toimintakyvystään ovat parantuneet sekä työikäisessä että vanhusväestössä. Työ-kyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä on laskenut pitkään, osin työkyvyttömyyseläkkeen ehtojen tiukentumisen seurauksena. Määrä kääntyi kuitenkin vuonna 2018 selvään nousuun. Tämä johtui todennäköisesti osittain aktiivimallin vaikutuksesta. Ainakin aktiivimallin aiheuttamalta osalta nousupiikki tullee tasoittumaan

työttömien keskuudessa kasautuneen paineen ja aktiivimallin purun myötä 2020. Nousupiikin syyt eivät kuitenkaan ole kokonaisuudessaan selvillä, joten tulevaa kehityssuuntaa on vaikea ennakoida. Yhä suurempi osa työkyvyttömyyseläkkeistä on osa-aikaisia koko-aikaisuuden sijaan. Vaikka kokonaistasolla suunta on hyvä, etenkin nuorten mielenterveysongelmista aiheutuvien työkyvyttömyyseläkkeiden kasvu on huolestuttavaa. Suomessa myös huomattavan suuri osa väestöstä kokee terveysongelmien haittaavan työntekoa eurooppalaisessa vertailussa.

Taulukko 2: Toiminta- ja työkyky on parantunut -tavoitteen seurantaindikaattorit

	Toteuma 2013	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet, lkm					
Kokoaikaiselle		16 080	15 145	16 560	15 250*
Osa-aikaiselle		5 224	5 594	5 585	6 525*
Alle 25-v.		2 108	1 933	2 145	2 011*
Niiden osuus, jotka uskovat, etteivät todennäköisesti jaksa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka (%), 20–64-v.					
Yhteensä	26,0	25,8	24,8	23,2	22*
Miehet	27,2	24,8	26,2	24,5	24*
Naiset	24,8	26,6	23,4	21,9	21*
Itsestä huolehtimisessa vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet					
Yhteensä	14,2	15,9	12,2	11,1	11*
Miehet	13,4	15,1	12,3	10,5	11*
Naiset	14,7	16,4	12,2	11,5	11*

Lähteet: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos / Sotkanet, Eläketurvakeskus

Vaikuttavuustavoite: Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt

Tavoitteen seurantaindikaattoreissa ei ole tapahtunut enää viimeisen viiden vuoden aikana havaittavaa paranemista. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on eurooppalaisittain korkealla tasolla. Vesiepidemiat ja tapaturmakuolleisuus ovat kuitenkin pitkällä aikavälillä huomattavasti vähentyneet.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmakuolleisuus on tällä vuosituhannella laskenut selvästi erityisesti alkoholimyrkytysten määrän huomattavan vähenemisen myötä. Viimeisinä

vuosina kehitystä ei ole kuitenkaan enää juuri tapahtunut. Kyselytiedon perusteella tapaturmista seuraa yli 20-vuotiaille noin 400 000 lääkärillä käyntiä. Työpaikkatapaturmien taajuus ei ole viime vuosina merkittävästi muuttunut, mutta 2010-lukua edeltäneeltä tasolta työpaikkatapaturmat ovat selvästi vähentyneet, erityisesti vähintään neljän päivän työkyvyttömyyden aiheuttaneiden tapaturmien osalta.

Poliisin tietoon tulleiden perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapausten määrä pysyi 2010-luvun melko samalla tasolla. Kouluterveyskyselyn mukaan nuorten kokema fyysinen uhka on pysynyt myös ennallaan, joskin koulukiusaaminen on hieman vähentynyt.

Vesiepidemioiden vuosittainen määrä on vähentynyt selvästi viimeisen kahden vuosikymmenen aikana ja viime vuosina epidemioioita on ollut enää yhdestä kolmeen, kun 2000-luvulla niitä oli vielä usein yli kymmenen vuodessa.

Taulukko 3: Vaikuttavuustavoitteen seurantaindikaattorit

	Toteuma 2013	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmakuolleisuus / 100 000 asukasta[1]	42	41	42	41*	40*
Poliisin tietoon tulleet perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapaukset					
Yhteensä, lkm	9 422	9 905	9 546	9 886	9 850*
Uhrina mies, %	29,0	29,2	29,8	30,9	30*
Uhrina nainen, %	72,2	70,8	70,2	69,1	70*
Työpaikkatapaturmataajuus	29,7	28,4	29,0	29,1*	29*
Vesiepidemioiden lkm	4	3	1	2	3

Lähteet: THL, Tilastokeskus / Rikos- ja pakkokeinotilasto
*Arvio

Vaikuttavuustavoite: Sosiaaliturva kannustaa työhön

Työllisyyskehitys on ollut viime vuodet vahvaa. Vaikka työllisyys kasvoi edelleen vuonna 2019 selvästi, työttömyysaste ei laskenut vastaavasti. Suhdanteella ja väestökehityksellä on suuri vaikutus positiiviseen kehitykseen työllisyydessä, eikä sosiaali-

[1] Indikaattori muutettu kuolleiden määrästä kuolleisuudeksi / 100 000 asukasta, sillä jälkimmäinen on julkisesti saatavilla Sotkanetissä.

turvan muutosten vaikutuksia pysty tästä kehityksestä kovin hyvin erottelemaan. Pitkäaikais- ja rakennetyöttömyys ovat edelleen selvästi finanssikriisiä edeltänyttä tilannetta korkeammalla tasolla.

Kattavien ja riittävän toimeentulon takaavien etuuksien kääntöpuolena ovat ongelmat työllistymisen taloudellisissa kannustimissa etuudensaajilla. Esimerkiksi Perusturvan riittävyyden arviointiraportin mukaan työllistymisen kannustimet paranivat työllistymisveroasteilla mitattuna eri etuuksien saajilla 2015–2019 samalla kun etuuksien taso hieman heikkeni.

Kansainvälisesti vertaillen esimerkiksi työttömyysetuudella työskentely on Suomessa kannattavaa, ja työskentely työttömyysetuuden saajilla onkin ollut selkeässä kasvussa. Samoin muiden sosiaalietuuksien kuten sairauspäivärahan ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovittaminen työnteon kanssa on yleistynyt. Tähän on todennäköisesti vaikuttanut osa-aikatyön yleisen yleistymisen lisäksi etenkin suojaosien käyttöönotto 2010-luvulla työttömyysetuuksissa ja asumistuessa. Osa-aikaiseen työhön kannustaminen saattaa kuitenkin myös heikentää kokoaikaisen työn kannustimia suhteessa osa-aikaiseen.

Työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden alaikärajaa nostettiin vuoden 2020 alussa voimaan tulleella lailla, mikä lisää ikääntyneiden työllisyyttä. Etenkin ikääntyneiden työllisyys on kuitenkin edelleen selvästi muita Pohjoismaita alemmalla tasolla. Aktiivimallin leikkurin ja velvoitteet kumoava hallituksen esitys annettiin 2019 ja tuli voimaan 2020 alussa.

Taulukko 4: Tavoitteen seurantaindikaattorit

	Toteuma 2009	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019
Työllisyysaste					
20–29-v.	66,5	65,1	66,0	67,5	68,5
20–69-v.	68,6	66,8	67,6	69,6	70,6
55–64-v.	55,5	61,4	62,6	65,4	66,4
Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta	3,7	4,7	4,0	2,9	2,6*
Eläkkeellesiirtymisiän odote 25-vuotiaalle	59,8	61,1	61,2	61,3	61,3*

Vaikuttavuustavoite: Köyhyyden ja syrjäytyneiden määrä on vähentynyt

Tulonjakomittareissa ei ole ollut merkittäviä muutoksia 2010-luvulla, vaikkakin tuloerot ovat hieman laskeneet vuoden 2007 huipusta. Kansainvälisesti vertaillen köyhien ja syrjäytyneiden määrä on Suomessa pieni sekä suhteellisilla että absoluuttisilla mittareilla mitattuna.

Perusturvan riittävyyden arviointiraportin mukaan perusturvan varassa elävien tulotaso pysyi suunnilleen ennallaan 2015–2019, kun huomioidaan toimeentulotuki. Toimeentulotuen rooli perusturvan paikkaajana kasvoi kuitenkin kyseisellä aikavälillä, mistä mahdollisesti kertoo myös pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien määrän pysyminen ennallaan kohentuneesta työllisyystilanteesta huolimatta. Vuoden 2016 jälkeen pienitu-loisuusasteessa on ollut pieni nousu johtuen todennäköisesti etuusleikkauksista ja indeksijäädytyksistä. Etenkin ulkomaalaistaustaisten heikko työllisyys ja nuorten syrjäytyminen ovat myönteisestä kehityksestä huolimatta edelleen vakavia ongelmia. Perusturvaa, pieniä eläkkeitä sekä yksinhuoltajien lapsilisää ja toimeentulotukea korotettiin vuoden 2020 alussa voimaan tulleilla lakimuutoksilla. Nämä toimenpiteet vähentävät hieman pienituloisuutta etenkin eläkeläisten keskuudessa.

Taulukko 5: Tavoitteen seurantaindikaattorit

	Toteuma 2009	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019
Pienituloisten osuus, %					
Koko väestö	13,2	11,5	12,1	12,0*	11,9*
Alle 18-v.	11,5	10,2	11,1	11,0*	10,9*
Palkansaajat	2,2	1,4	1,7	1,5*	1,5*
65+	13,3	12,4	13,3	13,3*	13,2*
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18–24 -vuotiaat, % vastaavan ikäisistä	..	18,6	16,9	17*	17*
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2,1	2,5	2,8	2,9	2,8
Tulottomat kotitaloudet, lkm	..	..	41 377	39 158	38 474
Ulkomaalaiset työttömät työnhakijat, % ulkomaalaisten työvoimasta					
Miehet	21,8	22,9	19,0	16,7**	19*
Naiset	26,5	31,4	27,8	25,2**	25*

Vaikuttavuustavoite: Vaikuttavat palvelut ja toimeentuloturva muodostavat yhteen toimivan kokonaisuuden

Mittareiden perusteella palvelujen ja toimeentuloturvan yhteen toimivuus on jossain määrin parantunut viime vuosina: yhä harvempi nuori jää koulutuksen ulkopuolelle ja yhä harvempi iäkäs joutuu tinkimään ruoasta tai hoidosta rahan puutteen vuoksi. Osasairauspäivärahaa saavien osuus on myös tasaisesti kasvanut. Vaikka 65-vuotta täyttäneet kokevat terveytensä aiempaa paremmaksi, heidän koettu elämänlaatunsa näyttää pikemminkin heikentyneen. Tässä tosin saattaa olla ainakin osin taustalla ennemmin haastattelututkimuksen toteuttamiseen liittyneet muutokset kuin aito muutos. Palveluita ja etuuksia on kehitetty paljolti toisistaan erillään, minkä takia ne eivät aina vastaa ihmisten tarpeita, eivätkä ihmiset aina pääse tarvitsemansa palvelun tai etuuden piiriin. Järjestelmä on myös monimutkainen, mikä toisaalta on seurausta siitä, että erilaisiin ongelmiin pyritään vastaamaan, mutta mikä toisaalta voi hankaloittaa kokonaisuuden hahmottamista.

Taulukko 6: Tavoitteen seurantaindikaattorit

	Toteuma 2009	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	1,3	1,4	1,4	1,5	1,4*
Lapsiperhepalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista	..	..	..	36,6	36*
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä					
Miehet	13,1	9,4	9,4	9,2*	9*
Naiset	9,7	7,0	6,7	6,7*	7*
Osasairauspäivärahan saajat, % kaikista sairauspäivärahan saajista					
Miehet	0,4	3,8	4,2	4,4	4,9
Naiset	0,8	7,3	8,2	8,6	9,4
Rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutuneiden osuus (%), 65 v. täytt.					
Miehet	..	10,4	7,9	9,0	9*
Naiset	..	14,4	10,7	11,6	12*
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet					
Miehet	..	58,2	57,3	50,6	52*
Naiset	..	51,8	54,9	51,6	53*
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä					
Miehet	92,7	93,5	93,6	93,8	94*
Naiset	87,6	89,2	89,5	89,7	90*

Vaikuttavuustavoite: Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin

Sipilän hallituksen valmistelema sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus kaatui alkuvuodesta 2019, joten järjestelmätason uudistukset palveluissa eivät ole edenneet aikataulussa.

Yli seitsemän päivää perusterveydenhuollossa kiireetöntä lääkärikäyntiä odottaneiden määrä on jopa kasvussa, joskin vuoden 2019 nopea nousu saattaa johtua ainakin osittain tietojärjestelmiin liittyvistä ongelmista raportoinnissa eikä itse jonotusaikojen kasvusta. Toisaalta yli kolme kuukautta odottaneiden määrä näyttäisi laskeneen, joten tilanne ei ole siltä osin huonontunut. Vaikka jonotusajat ovat pitkiä, valtaosa saa tarvitsemansa hoidon.

Taulukko 7: Tavoitteen seurantaindikaattorit

	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019
Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiireettömän käynnin odotusaika yli 7 pv yhteydenotosta, % toteutuneista käynneistä				
Yhteensä	55,3	55,0	55,9	61,5
Miehet	53,9	53,9	55,4	60,3
Naiset	56,3	55,8	56,2	62,3
Lääkärin vastaanottopalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista				
Yhteensä	..	..	15,8	15*
Miehet	..	..	13,9	14*
Naiset	..	..	17,3	17*
Erikoissairaanhoitoa yli 6 kk odottaneet 31.12. / 10 000 asukasta	3,4	2,4	3,2	3,1*
1.10.–31.3. aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, %	94,5	93,6	93,1	94,1

Vaikuttavuustavoite: Hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä

Terveysteknologia on yksi nopeimmin kasvavista korkean teknologian vientialoista Suomessa. Viennin keskimääräinen vuosittainen kasvu on ollut 5,7%, ja Suomi pysyy hyvin maailmanmarkkinoiden kasvuennusteen vauhdissa. Terveysalan kasvustrategia on tiivistänyt toimijoiden yhteistyötä ja edistänyt osaltaan alan kasvua. Ala hyötyy uusien tuotekonseptien ja teknologioiden kuten tekoälyn ja robotiikan tuomista mahdollisuuksista. Toimialan kauppataseen ylijäämä on ollut runsaat 1 miljardia euroa. (Healthtech Finland huhtikuu 2019: https://healthtech.teknologiateollisuus.fi/sites/healthtech/files/healthtech_finland_vuosijulkaisu_2019.pdf / Tulli).

3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Sosiaali- ja terveysministeriö myönsi Veikkaus Oy:n tuotoista vuonna 2019 avustuksia 362 miljoonaa euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (mom. 33.90.50) Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) ehdotuksen pohjalta.

1 144 järjestöä haki avustuksia 2 774 kohteeseen yhteensä noin 509 miljoonan euron arvosta. Avustusta myönnettiin 886 yleishyödylliselle yhteisölle ja säätiölle yhteensä 2 054 avustuskohteeseen. Avustuksia myönnettiin seuraavien tavoitealueiden mukaiseen toimintaan:

- Järjestöjen toimintaedellytysten ja perusrahoituksen turvaaminen
- Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
- Erityisryhmien asumisen tukeminen
- Yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen
- Työelämäosallisuuden vahvistaminen
- Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen.

Avustuksen saajilla on velvollisuus raportoida STEA:lle avustuksen käytöstä vuosittain. STEA valvoo avustusten asianmukaista käyttöä ja arvioi avustetun toiminnan tuloksellisuutta ja vaikutuksia vuosiselvitysten, tuloksellisuus- ja vaikutusselvitysten, hankkeiden väli- ja loppuraporttien sekä tarkastuskäyntien avulla.

Terveyden edistämisen määrärahat

Terveyden edistämisen määräraha (33.70.50) on tarkoitettu terveyden edistämisen kokeilu- ja kehittämishankkeisiin sekä terveyden edistämistä tukeviin tutkimushankkeisiin ja -ohjelmiin. Hankkeiden arviointi on toteutunut hankkeiden jättämien loppuselvitysten yhteenvedolla, joka on toimitettu vuosittain ministeriölle toukokuussa. Tämän lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on käyttänyt ulkopuolista arviointia hankkeiden tulosten ja vaikutusten arvioimiseksi vuosina 2010, 2013 ja 2016. Hankkeiden vaikutuksia arvioidaan seuraavan kerran vuonna 2020.

Vuodelle 2019 momentille myönnettiin 2,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2019 alkaneiden kahdeksan hankkeen toteutumista arvioidaan kattavammin väliselvitysprosessin jättämisen yhteydessä maaliskuussa 2020.

Tartuntatautien valvonnan määrärahasta myönnetyt avustukset

Tartuntatautien valvonnan määrärahaa (momentti 33.70.22) oli vuonna 2019 käytettävissä 550 000 euroa ja sillä tuettiin kahdeksaa eri hanketta. Tartuntatautien valvonnan määrärahan painopistealueita olivat vuonna 2019 korkean rokotuskattavuuden ylläpitäminen, mikrobilääkeresistenssin torjuntaan ja hoitoon liittyvien infektioiden ehkäisyä edistävät hankkeet, Suomen hiv- ja C-hepatiittistrategian toimeenpanoa sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistävät hankkeet ja syrjäytymiseen, sosiaaliseen huonoosaisuuteen sekä maahanmuuttoon liittyvä tartuntatautien ehkäisy, erityisesti tuberkuloosin torjunta.

Kärkihankkeiden arvioinnit

Hallitusohjelman hyvinvointiin ja terveyteen liittyvien strategisten tavoitteiden toimeenpanoa tuettiin viidellä kärkihankkeella vuosina 2016–2018. Jokaisesta kärkihankkeesta on tehty erillinen arviointi, joista on koottu yhteenvetävä Sosiaali- ja terveysministeriön kärkihankkeiden arviontiraportti (STM raportteja ja muistioita 2019:36).

Hyvinvointi ja terveys -painopistealueen tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta oli perusteltua toteuttaa hankearviointi yhtenäisesti. Arviointi suunniteltiin yhteistyössä kärkihankkeiden vastuuhenkilöiden sekä eri osastojen arvioinnin ja hankintojen asiantuntijoiden kanssa. Arviontiraportit viidestä kärkihankeesta löytyvät osoitteesta

https://stm.fi/hankkeet/karkihankkeiden-arviointi:

- Koti- ja omaishoidon uudistus (I&O-kärkihanke)
- Osatyökykyisille tie työelämään (OTE)

- Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma (LAPE)
- Palvelut asiakaslähtöisiksi (PASI)
- Edistetään hyvinvointia ja terveyttä sekä vähennetään eriarvoisuutta
- ja sen erillishanke Poikkihallinnollinen päätöksenteko (PORA).

4 TOIMINNAN TEHOKKUUS

4.1 Toiminnan tuottavuus

Ministeriön keskeisten suoritteiden määrä (kts. kappale 5.1) kertomusvuonna noudatti edelleen hallituskauden rytmiä, jossa hallituksen esitysten määrä on suurimmillaan hallituskauden keskivaiheilla ja hallituksen vaihdosvuotena pienin. Hallituksen esityksiä oli vuonna 2019 huomattavasti vähemmän kuin edellisenä vuonna. Ministeriötasolla seurattavat suoritteet, kuten hallituksen esitykset tai kirjalliset kysymykset eivät ole yhteismitallisia, joten tuottavuusvertailua ei voi mekaanisesti tehdä seurattavien suoritteiden perusteella.

Ministeriön virkojen määrä kasvoi hieman, mutta henkilötyövuosimäärä laski. Henkilötyövuosimäärän lasku aiheutui hallituksen vaihdoksen myötä päättyneistä määräaikaisten projektin päättymisistä, kuten kärkihankkeet.

Valtion yhteinen uusi sähköisen tilaamisen ja laskujen käsittelyn järjestelmä HANDI otettiin käyttöön syyskuussa 2019. Samoin valtioneuvoston yhteinen asianhallintajärjestelmä, VAHVA, otettiin käyttöön lokakuussa 2019.

4.2 Toiminnan taloudellisuus

Toiminnan taloudellisuuden osalta tarkastellaan seuraavaksi ministeriön kuluja osastoittain ja kululajeittain taulukoissa 8 ja 9, jotka sisältävät ministeriön toiminnan kulut (sis. hallinnon ja kehittämistoiminnan momentit) lukuun ottamatta sisäisiä kuluja. Lisäksi taulukoissa esitetään valtioneuvoston kanslian (VNK) ilmoittamat ministeriölle kohdistuneet kulut.

Lisäksi taulukoissa 10 ja 11 esitetään kaikkien momenttien kulut toiminnoittain ilman sisäisiä kuluja. Tukitoiminnot on vyörytetty ydin- ja ohjaustoiminnoille tehdyn työajan perusteella. Lisäksi taulukoissa 10 ja 11 huomioidaan laskennallinen korko.

Tilinpäätösanalyysiluvussa 7 käsitellään myös kuluja kululajeittain. Tilinpäätösanalyysissä tarkastellaan kaikkia ministeriön omia toiminnan kuluja kululajeittain, joten VNK:n kuluja ei huomioida tilinpäätösanalyysissä. Tilinpäätösanalyysissä tarkastellaan kuitenkin kaikkia kululajeja, jolloin sisäiset kulut ovat mukana. Tilinpäätösanalyysi

sisältää myös kaikki määrärahatilit, kun seuraavaksi tarkastellaan pääasiassa vain toimintamenoja.

Taulukko 8: Ministeriön toimintamenojen toiminnan kulut kululajeittain 2017-2019

Ministeriön toimintamenot kululajeittain (1 000 €)	2019	2018	2017
Tuotot	**8 518**	**7 377**	**6 694**
Aineet ja tarvikkeet	99	146	122
Henkilöstökulut	28 987	27 483	27 777
Vuokrat	381	390	363
Palvelujen ostot	5 581	4 786	5 025
Muut kulut	1 777	1 818	1 737
VNK	8 869	9 363	9 563
Kulut Yhteensä	**45 696**	**43 987**	**44 588**
Kaikki yhteensä (kulut- tuotot)	**37 178**	**36 610**	**37 894**

Ministeriön toimintamenomomentin toiminnan kulut nousivat 1,71 miljoonaa euroa (nousu 3,9 %). Kasvua tapahtui pääosin henkilöstökuluissa ja palvelujen ostoissa.

Palvelujen ostojen kasvu 0,8 miljoonalla eurolla (17 %) aiheutui pääosin EU-puheenjohtajuusvuoden kustannuksista sekä asiantuntija- ja tutkimuspalveluiden ostojen kasvusta (STEA kasvu 0,4 miljoonaa euroa).

Toimintamenojen osalta henkilöstökulut nousivat 1,5 miljoonaa euroa (5,5 %). Henkilöstökulujen kasvun suurin selittävä tekijä on tammikuussa 2019 maksettu ns. kertaerä. Henkilöstökuluja on edelleen kohdistunut merkittävästi maksulliseen, yhteisrahoitteiseen ja yhteistoimintaan, joka näkyy tuottojen lisääntymisenä.

Seuraavassa taulukossa toimintamenomomentin toiminnan kulut esitetään osastoittain. Kulut on esitetty ministeriön 1.10.2017 tapahtuneen organisaatiomuutoksen jälkeisen rakenteen mukaisesti, jossa vuoden 2017 tiedot on jaettu mahdollisuuksien mukaan uuden organisaatiorakenteen mukaisesti.

Taulukko 9: Ministeriön toimintamenojen toiminnan kulut osastoittain 2017-2019

Ministeriön toimintamenojen kulut osastoittain (1 000 €)	2019	2018	2017
Hyvinvointi- ja palveluosasto	9 552	9 582	11 401
Sosiaali- ja terveydenhuollonohjausosasto	1 799	1 568	469
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	3 429	3 327	3 383
Työ- ja tasa-arvo-osasto	5 261	4 872	3 200
Ministeriön johto	495	487	608

Ministeriön toimintamenojen kulut osastoittain (1 000 €)	2019	2018	2017
Johdon tuki	2 729	2 337	3 381
Hallinto	2 691	2 644	2 872
Kansainväliset asiat	2 789	2 388	2 104
Viestintä	1 272	1 318	1 476
Lääkkeidenhintalautakunta (HILA)	1 951	1 788	1 835
Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA)	4 859	4 313	4 297
VNK	8 869	9 363	9 563
Toiminnan kulut yhteensä	**45 696**	**43 987**	**44 588**

Toiminnan tuottavuutta ja taloudellisuutta on arvioitu ministeriön keskeisten toimintojen eli tehtäväkokonaisuuksien osalta Kieku-järjestelmästä saatavien kustannustietojen pohjalta osastokohtaisen tarkastelun sijasta.

Kustannukset perustuvat toiminnoille suoraan kirjattuihin menoihin, työaikakohdennusten perusteella saatuihin henkilötyövuosiin ja työkustannuksiin sekä toimitila- ja tukitoimintojen sekä palkallisten poissaolojen ydin- ja ohjaustoiminnoille jaettuihin kustannuksiin. Kustannuksiin on lisätty valtioneuvoston hallintayksiköstä saadut tiedot sinne siirrettyjen palvelutoimintojen kustannuksista.

Taulukko 10: Kokonaistuottavuus ja tehokkuus 2017–2019

Kokonaistuottavuus	2019	2018	2017
Kustannukset (1 000 euroa)	48 286	51 234	56 088
HTV:t (kohdennettu)	426	433	530
Kustannus (1 000 euroa/HTV)	113	118	106

Tehokkuus, HTV	2019	2018	2017
Ydintoiminnot	47	46	126
Ohjaustoiminnot	123	132	144
Tukitoiminnot (ml. yleishallinto)	256	255	259
Yhteensä	**426**	**433**	**530**

Kustannukset 48,3 miljoonaa euroa (51,2 miljoonaa euroa 2018) ja HTV:t 426 (433 HTV:tä 2018) ovat pysyneet lähes edellisen vuoden tasolla. Muutoksia on tapahtunut henkilötyövuosien jakautumisessa toimintolajeille. Ydintoiminnoille kertyi 47 HTV:tä, joka on 11 % kaikista henkilötyövuosista (46 HVT:tä ja 10 % vuonna 2018). Ohjaustoiminnoille kertyi 123 HTV:tä joka on 29 % kaikista henkilötyövuosista (132 HTV:tä ja 30 % vuonna 2018). Näin ollen vuonna 2019 tukitoimintoja vyörytetään ydin- ja ohjaustoiminnoille sekä suhteellisesti 60 %, että määrällisesti 256 HTV:tä edellisvuotta enemmän (255 HTV:tä ja 59 % vuonna 2018).

Taulukko 11: Tukitoimintojen vyörytys ydin- ja ohjaustoiminnoille 2019

		2019				2018		
Tukitoimintojen vyörytyksen jälkeen ydintoiminnoille	Euroa (1.000)	%	HTV:t (kohd.)	Kustannus (1.000 €/htv)	Euroa (1,000)	%	HTV:t (kohd.)	Kustannus (1.000 €/htv)
2201: Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen sekä sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäisy (Ydintoiminto)	7 051	64 %	27,0	260,7	6 996	74,1 %	28,8	242,9
2202: Sosiaali- ja terveyspalvelut (Ydintoiminto)	996	9,0 %	2,8	355,6	588	6,2 %	1,5	392,0
2203: Lääkehuolto (Ydintoiminto)	33	0,3 %	11,1	3,0	-272	-2,9 %	10,4	-26,2
2204: Terveydensuojelu sekä säteilyhaittojen, kemikaalien ja geeniteknologian valvonta (Ydintoiminto)	569	5,2 %	2,1	265,6	410	4,3 %	1,9	215,8
2205: Toimeentuloturva (Ydintoiminto)	42	0,4 %	0,1	425,5	21	0,2 %	0,1	210,0
2206: Vakuutusmarkkinoiden toiminta (Ydintoiminta)	135	1,2 %	0,3	536,0	100	1,1 %	0,2	500,0
2207: Työsuojelu (Ydintoiminto)	62	0,6 %	0,2	268,4	64	0,7 %	0,2	320,0
2208: Naisten ja miesten välinen tasa-arvo (Ydintoiminto)	458	4,2 %	1,5	299,9	415	4,4 %	1,4	296,4
4001: Ydintoimintojen tietojärjestelmät (Ydintoiminto)	1 674	15,2 %	1,8	938,2	1124	11,9 %	1,6	0,0
Ydintoiminnot yhteensä	**11 020**	**100 %**	**47,0**	**234,6**	**9 446**	**100,0 %**	**46,2**	**204,6**
Tukitoimintojen vyörytyksen jälkeen ohjaustoiminnoille	Euroa (1.000)	%	HTV:t (kohd.)	Kustannus (1.000 €/htv)	Euroa 1.000)	%	HTV:t (kohd.)	Kustannus (1.000 €/htv)
5000: Yhteiskuntapolitiikan strategiat ja seuranta (Ohjaustoiminto)	16 472	44,2 %	38,8	424,7	21 393	51,2 %	45	481
5100: Ministeriön toimialan ohjaus ja toiminta- ja taloussuunnittelu sekä seuranta (Ohjaustoiminto)	3 031	8,1 %	10,8	281,3	2 853	6,8 %	11	262
5200: Lainsäädäntöhankkeiden valmistelu ja seuranta (Ohjaustoiminto)	9 112	24,4 %	36,5	249,7	9 856	23,6 %	43	228
5300: EU- ja kansainväliset asiat (Ohjaustoiminto)	10 545	28,3 %	23,0	459,1	8 526	20,4 %	20	426
5400: Muut ministeriökohtaiset erityistehtävät (Ohjaustoiminto)	-1 888	-5,1 %	14,0	-135,1	-833	-2,0 %	13	-64
Ohjaustoiminnot yhteensä	**37 272**	**100,0 %**	**123,0**	**303,1**	**41 793**	**100,0 %**	**132**	**317**

Ydin- ja ohjaustoimintojen kustannukset, sekä HTV:t määrittyvät välittömistä kuluista ja henkilötyövuosista, jotka ovat kirjattu suoraan kyseisille toiminnoille. Tämän jälkeen tukitoimintojen kulut ja henkilötyövuodet vyörytetään ydin- ja ohjaustoiminnoille tehdyn työajan perusteella. Laskelmassa ei ole kovin suuria eroja edelliseen vuoteen verrattuna.

Ydintoimintojen kustannukset olivat 11,0 miljoonaa euroa (9,4 miljoonaa euroa vuonna 2018) ja henkilötyövuodet olivat 47 (46 vuonna 2018). Kustannukset nousivat (16,5 %) edelliseen vuoteen verrattuna samalla, kun henkilötyövuodet lisääntyivät (1,7 %).

Ohjaustoimintojen kustannukset olivat 37,3 miljoonaa euroa (41,8 miljoonaa euroa vuonna 2018) ja henkilötyövuodet olivat 123 (132 vuonna 2018). Kustannukset laskivat –10,8 % samalla, kun henkilötyövuodet laskivat –6,8 %.

4.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Maksullisen palvelutoiminnan tuotot olivat vuonna 2019 yhteensä 2,75 miljoonaa euroa (2018: 6,74 miljoonaa euroa). Tästä 2,71 miljoonaa euroa (2018: 6,68 miljoonaa euroa) kertyi nettobudjetoidun toiminnan tuotoista. Bruttobudjetoitu toiminta on ollut vähäistä sen tuottojen ollessa 39 002 euroa (2018: 64 074 euroa) eikä siitä Valtiokonttorin ohjeiden mukaisesti (alle 1 miljoonaa euroa) ole tehty kustannusvastaavuuslaskelmaa. Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat 4,78 milj. euroa (2018: 578 753 euroa. Maksullisen ja yhteisrahoitteisen toiminnan osalta peliriippuvuuden ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen tuotot ovat vuodesta 2019 lähtien kirjattu yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoihin elinkeinoelämältä, jonka vuoksi vuodet eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Ministeriön bruttobudjetoidut tulot koostuvat ministeriön maksullisista suoritteista annetun asetuksen (STMA 755/2018) tarkoittamista julkisoikeudellisista suoritteista, lähinnä geenitekniikan lautakunnan (VNA 1255/2018) ja edellä mainitun ministeriön asetuksen (STMA 755/2018) 3 §:n tarkoittamista liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista suoritteista (STMA 755/2018). Ministeriön nettobudjetoidut tulot koskevat ministeriön maksuasetuksen (STMA 755/2018) 2 §:n ja asetuksen liitteessä mainittuja työsuojeluhallinnon julkisoikeudellisia suoritteita, 3 §:n mukaisia markkinasuoritteita, lääkkeiden hintalautakunnan tuloja (STMA 1260/2018). Vuoden 2019 osalta ei ole laadittu erikseen varainhoitovuoden tavoitteita, koska toimintatavoite tulee olla kustannusneutraali.

Taulukko 12: Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuuslaskelma

KUSTANNUSVASTAAVUUSLASKELMA MAKSULLISESTA TOIMINNASTA			
Erillislainsäädäntöön perustuvat maksullisen julkisoikeudelliset ja muut julkisoikeudelliset suoritteet (1.000 euroa)	Lääkkeiden hintalautakunta		
	2019	2018	2017
	euroa	euroa	euroa
TUOTOT			
Maksullisen toiminnan tuotot			
- maksullisen toiminnan myyntituotot	2 711	2 724	2 486
- maksullisen toiminnan muut tuotot			
Tuotot yhteensä	2 711	2 724	2 486
KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset			
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	6	7	6
- henkilöstökustannukset	1 234	1 175	1 211
- vuokrat	125	122	126
- palvelujen ostot	551	456	477
- muut erilliskustannukset	85	66	76
Erilliskustannukset yhteensä	2 001	1 827	1 895
KÄYTTÖJÄÄMÄ	710	897	591
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista			
- tukitoimintojen kustannukset	226	216	221
- poistot	0	0	0
- korot	0	0	0
- muut yhteiskustannukset	0	0	0
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	226	216	221
Kokonaiskustannukset yhteensä	2 227	2 042	2 116
Ylijäämä (+) tai Alijäämä (-)	484	681	370
Kustannusvastaavuus-%	122 %	133 %	117 %

Nettobudjetoidun toiminnan tuotot kertyivät vuonna 2019 pääsääntöisesti julkisoikeudellisista suoritteista. Julkisoikeudellisten suoritteiden tuottamiselle asetettu kustannusvastaavuustavoite on saavutettu hyvin. Lääkkeiden hintalautakunnan (2,71 miljoonaa euroa) muodostivat suurimman osan julkisoikeudellisten suoritteiden tuotoista. Lääkkeiden hintalautakunnan kustannusvastaavuus (122 %) on laskenut edellisestä vuodesta (133 %). Vuosien 2017–2019 keskimääräinen kustannusvastaavuus on ollut 124 %. Vaihtelu aiheutuu toiminnan luonteesta. Tarkasteluvuonna hintalautakunnassa ratkaistiin yhteensä 883 (2018: 756) hakemusta, keskimääräisen vuosittaisen hakemusmäärän ollessa n. 725. Ministeriössä tuotettujen suoritteiden bruttobudjetoidut tulot koostuivat ministeriön maksuasetuksen (STMA 755/2018) 2 §:n tarkoittamista julkisoikeudellisista suoritteista ja geenitekniikan lautakunnan (VNA 1255/2018) sekä edellä mainitun asetuksen (STMA 755/2018) 3 §:n tarkoittamista liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista suoritteista. Bruttobudjetoitujen ministeriön maksuasetuksen 2 §:n ja 3 §:n tarkoittamien tulojen kohdalla on kysymys vähäisistä ja satunnaisista tuloista, joiden osalta jo tuloarvion laatiminen ja sen toteutumisen ennustaminen on vaikeaa.

Merkittävä osa bruttobudjetoiduista tuloista muodostuu geenitekniikan lautakunnasta 9 950 euroa (2018: 13 872 euroa) ja Eläke- ja yksityisvakuutusyksiköstä 13 280 euroa (2018: 26 280 euroa). Myös näiden tulot ovat vaikeasti ennakoitavia. Bruttobudjetoidussa toiminnassa on toteutettu työajan seurantaa vuodesta 2008 lähtien. Toiminnan kannattavuuteen vaikuttaa alentavasti esimerkiksi se, että geenitekniikkalain 35 §:n mukaan maksujen perimisestä voidaan myöntää poikkeuksia ja maksu voidaan jättää perimättä osittain tai kokonaan. Em. lainmukaisia hakemuksia tekevät pääosin julkisyhteisöjen yhteydessä toimivat tutkimusryhmät.

Muutokset tilikauteen 2018 verrattuna

Maksullisen toiminnan kokonaistuottokertymä pieneni 4,0 milj. euroa eli lähes 60 %. Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus oli 122 %. Maksullisen ja yhteisrahoitteisen toiminnan osalta kirjaustapaa muutettiin vuonna 2019, jonka vuoksi vuodet eivät ole keskenään vertailukelpoisia. Bruttobudjetoitu toiminta on ollut niin vähäistä, ettei niitä koskevia kustannusvastaavuuslaskelmia ole kertomuksessa esitetty.

4.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Taulukko 13: Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma

Erillislainsäädäntöön perustuvat yhteisrahoitteiset suoritteet (1.000 euroa)			
	Rahapelihaitat	STEA	Yhteensä
	2019	2019	2019
	euroa	euroa	euroa
TUOTOT			
Yht.rahoitteisen toiminnan tuotot			
- maksullisen toiminnan myyntituotot			
- maksullisen toiminnan muut tuotot	2 346	2 431	4 777
Tuotot yhteensä	2 346	2 431	4 777
KUSTANNUKSET			
Yht.rah. toim. erilliskustannukset			
- aineet, tarvikkeet ja tavarat		22	22
- henkilöstökustannukset	92	3 143	3 235
- vuokrat		213	213
- palvelujen ostot	8	1 437	1 445
- muut erilliskustannukset	2 246	42	2 288
Erilliskustannukset yhteensä	2 346	4 858	7 204
KÄYTTÖJÄÄMÄ	0	-2 427	-2 427
yhteisrahoitteisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista			
- tukitoimintojen kustannukset			0
- poistot			
- korot			
- muut yhteiskustannukset		443	443
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	0	443	443
Kokonaiskustannukset yhteensä	2 346	5 301	7 647
Ylijäämä (+) tai Alijäämä (-)	0	–2 870	–2 870
Kustannusvastaavuus-%	100 %	46 %	62 %

Ministeriön yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot vuonna 2019 olivat 5,4 milj. euroa (578 753 euroa). Peliriippuvuuden ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen tuotot ovat vuodesta 2019 lähtien kirjattu yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoihin elinkeinoelämältä, jonka vuoksi yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma esitetään ensimmäisen kerran. Aikaisemmin tuotot on kirjattu tuotoiksi elinkeinoelämältä. Yhteisrahoitteisen toiminnan rahoituksesta valtaosa tuli valtionhallinnon ulkopuolelta. Muut kuin STEA:n ja peliriippuvuuden tuotot aiheutuivat Pohjoismaisen ministerineuvoston rahoittamista yhteisrahoitteisista hankkeista ja EU-puheenjohtajuuteen liittyvistä kustannusten korvauksista.

5 TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Taulukko 14: Keskeiset tuotokset vuosina 2016-2019

Keskeiset tuotokset	2019	2018	2017
Esiteltyjen säädösten määrä			
-hallituksen esitykset	21	49	32
-HE:n sisältyvät lait	65	122	137
-valtioneuvoston asetukset	20	33	34
Asetettujen työryhmien määrä		11	13
Kirjallisten kysymysten määrä	150	167	174
Asiantuntijakuulemisten määrä eduskunnan valiokunnissa	123	267	272
Uudet kansalaiskirjeet (*	-	1 405	1 440
* Uudet asianhallintajärjestelmään avatut asiat			
Julkaisut	30	13	18
Tiedotteet, suomenkieliset	198	226	259
Tiedotteet, ruotsinkieliset	182	208	218
Tiedotteet, englanninkieliset	58	16	63
Tiedotteet, venäjänkieliset	4	2	5
Tiedotustilaisuudet ja toimittajatapaamiset	31	38	40
Verkkouutiset, suomenkieliset	103	188	135
Verkkouutiset, ruotsinkieliset	97	76	80
Verkkouutiset, englanninkieliset	19	18	19
Verkkouutiset, venäjänkieliset	0	0	0
Verkkouutisten Yläkulma-tekstiartikkeleita (Yläkulma-artikkelit lopetettiin verkkouudistuksen yhteydessä kesällä 2015	0	0	0
Verkkouutisten Yläkulma-videoita (Näkökulma-videoiden teko aloitettiin verkkouudistuksen yhteydessä kesällä 2015)	5	11	6
Muut tuotetut videot (ei Näkökulma)	67	93	199

Vuonna 2019 hallituksen esityksiä annettiin selvästi vähemmän ja asiantuntijakuulemisia eduskunnan valiokunnissa oli selvästi vähemmän kuin edellisenä vuonna. On tavanomaista, että eduskuntavaalivuonna hallituksen esityksiä on muita vuosia vähemmän. Edellinen vuosi oli hallituksen viimeinen kokonainen toimintavuosi, joten silloin annettiin edellisen hallituksen viimeiset laajat esitykset eduskunnalle. Uuden hallituksen laajat esitykset olivat vuonna 2019 vielä pääosin valmisteluvaiheessa.

Kansanedustajien kirjallisten kysymysten määrä oli vaalivuodesta huolimatta lähes edellisen vuosien tasolla. Ministeriölle ja ministereille tulleiden kansalaiskirjeiden määrä on pysynyt viime vuosina suurena.

Sosiaali- ja terveysministeriön viestinnässä korostuivat hallitusten vaihtuminen ja Suomen EU-puheenjohtajakausi. Alkuvuodesta 2019 varauduttiin viestinnällisesti Sipilän hallituksen isojen hankkeiden hallittuun päättämiseen ja toimeenpanovaiheeseen siirtymiseen mm. sote-uudistuksen osalta. Keväällä viestinnässä korostuivat sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenneuudistuksen sekä siihen liittyvien hallituksen kärkihankkeiden viestinnän alasajo. Normaalia lainsäädäntöön ja muihin hankkeisiin liittyvää viestintää oli runsaasti.

Viestinnän suunnittelu käynnistettiin uudelleen ensin Rinteen ja sittemmin Marinin hallitusohjelman mukaisesti. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksen valmistelua ja viestinnän suunnittelua vietiin rinnakkain eteenpäin aiempaa valmistelua hyödyntäen. Ministeriö koordinoi ja käynnisti yhteistyössä valtiovarainministeriön, sisäministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa sote-uudistuksen viestinnän linjausten ja yhteisen verkkosivuston valmistelun. Samanaikaisesti varauduttiin sosiaaliturvauudistuksen viestintään.

EU-puheenjohtajakaudella viestinnän resursseja kohdennettiin erityisesti kolmen päätapahtuman Silver Economy Forumin, hyvinvointitalouskonferenssin ja tasa-arvokonferenssin viestintään sekä neuvostojen viestintään. Silver Economy Forumille laadittiin oma visuaalinen ilme ja verkkosivut, joita päivitettiin säännöllisesti. Puheenjohtajakauden STM:n teemoille luotiin sivut stm.fi-palveluun ja tuotettiin aineistoja EU-puheenjohtajakauden teemoista. Kansainvälisten vierailujen vaikuttavuuteen panostettiin tuottamalla valikoituja esitysmateriaaleja ja tiivistämällä yhteistyötä kumppaniverkostoissa.

Verkkoviestinnässä panostettiin verkkopalvelun sisältöjen muokkaamiseen saavutettaviksi uuden direktiivin vaatimusten mukaisesti. Verkkopalvelujen päivittäjille järjestettiin erilaisia saavutettavuuskoulutuksia. Lisäksi verkkosivuille tehtiin teknisiä saavutettavuuspäivityksiä.

Sosiaalisen median kanava Twitter kasvatti edelleen suosiotaan yhtenä viestinnän pääkanavista verkkopalvelujen rinnalla. Ministeriön Twitter-tiliä seuraa reilut 26 000 tilaajaa, joka on noin 4 000 uutta seuraajaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Suomen- ja ruotsinkieliset tilit yhdistettiin yhdeksi tiliksi.

Rekrytointi- ja työnantajamielikuvaviestintää vahvistettiin. Tehtiin muun muassa uudet rekrytointivideot ja aloitettiin avointen virkojen suunnitelmallinen some-markkinointi.

Sisäisen viestinnän kanavan, Kampuksen, käyttöönottoa tuettiin eri aiheista pidetyillä infotilaisuuksilla. Henkilöstön viestintävalmiuksien kehittämiseen laadittiin ohjelma.

Konsernin viestinnän yhteistyötä tiivistettiin laatimalla suunnitelma konsernin viestinnän toimintasuunnitelmaksi hallitusohjelman pohjalta, päivittämällä hallinnonalan viestinnän pelisäännöt ja järjestämällä hallinnonalan viestijöiden yhteisiä koulutustilaisuuksia.

5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Ministeriön palvelukyvyn sekä suoritteiden laadun turvaamiseksi konserni- ja tulosohjausta ja -yhteistyötä kehitettiin. Uuden hallitusohjelman valmistelun taustatyössä hyödynnettiin laitosten osaamista ja informoitiin laitoksia. Hallitusohjelman kärkihankkeita seurattiin hankesalkun sekä raportointipalvelun avulla. Toiminnan suunnittelun ja seurannan kehittämisprojektissa kartoitettiin eri organisaatiotasojen seurantatarpeita. Suunnittelun ja seurannan kehittämiseen laadittiin alustava etenemispolku tuleville vuosille.

Ministeriö osallistui vuonna 2019 valtioneuvostotasolla lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän sekä säädösten sujuvoittamisen (ns. norminpurku) toimeenpanoryhmän työskentelyyn. Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän tehtävänä on ollut mm. edistää hallitusohjelmaan sisältyvien lainvalmistelun laatua koskevien kirjausten toteutumista, sekä edistää lainvalmisteluohjeiden ja hyvän lainvalmistelumenettelyn periaatteiden noudattamista ja hyvien käytäntöjen leviämistä lainvalmistelussa. Säädösten sujuvoittaminen edellyttää myös hyvän lainvalmistelumenettelyn noudattamista ja hyvien lainvalmistelukäytäntöjen edistämistä.

Kertomusvuonna asetettiin säädösvalmistelun kehittämistyöryhmä, jonka tehtävänä on osaltaan tukea valtioneuvostotason säädösvalmistelun kehittämistä sekä kehittää

sosiaali- ja terveysministeriön omia sisäisiä säädösvalmistelussa noudatettavia toimintatapoja ja menettelyjä. Työryhmä edistää sitä, että säädösvalmistelua koskevat ohjeet ja määräykset otetaan huomioon sosiaali- ja terveysministeriössä. Työryhmä huolehtii osaltaan ajankohtaisen, säädösvalmisteluun liittyvän tiedon välittämisestä yksiköiden säädösvalmistelutyöhön osallistuvalle henkilöstölle.

Lainvalmistelun laadun varmistamiseksi ministeriö osallistui yhtenä viidestä ministeriöstä Itä-Suomen yliopiston tuottamaan lainvalmistelukoulutukseen, johon osallistui neljä lainvalmistelijaa STM:stä.

Hallituksen esitysten valmistelutilannetta seurattiin säännöllisesti ministeriön johtoryhmässä. Kaikkiaan vuonna 2019 annettiin 21 hallituksen esitystä, joihin sisältyi yhteensä 65 lakia. Valtioneuvoston asetuksia annettiin 20.

Lainsäädännön arviointineuvosto antoi vuonna 2019 lausunnon kolmesta ministeriön esittelyvastuulla olevasta hallituksen esitysluonnoksesta. Arviointineuvosto totesi lakiluonnoksesta ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamiseksi, että se oli kirjoitettu erittäin ymmärrettävästi ja selkeästi, ja lukijan oli helppo saada kuva uudistuksesta ja sen lähtökohdista. Ehdotuksessa oli kuvattu hyvin nykytila ja sen ongelmat sekä tavoitteet ja keskeiset ehdotukset. Vaikutuksia oli arvioitu kattavasti ja monipuolisesti erityisesti julkistaloudellisten vaikutusten osalta. Arvioitineuvosto kehotti kuitenkin täydentämään arviointia esim. viranomais- ja yritysvaikutusten osalta. Lastensuojelulain muutosta koskevaa esitystä arvioidessaan arviointineuvosto totesi mm., että ehdotuksessa ei ole riittävästi arvioitu uudistusta ja sen vaikutuksia lastensuojelun kohteena olevien lasten ja nuorten näkökulmasta. Lausunnossaan aktiivimallin leikkureiden kumoamista koskevasta esitysluonnoksesta arviointineuvosto piti myönteisenä, että esitysluonnoksessa on käsitelty monipuolisesti esityksen vaikutuksia. Esitysluonnoksesta oli arviointineuvoston mukaan kuitenkin vaikea hahmottaa lakimuutoksen tavoitetta, eikä siinä esitetty vaihtoehtoja valitulle keinolle. Esityksessä tulisi neuvoston mukaan myös esim. käsitellä laajemmin työttömyyden aiheuttamia kustannuksia julkiselle taloudelle sekä esityksen yritysvaikutuksia. Lisäksi esitysluonnoksesta oli arviointineuvoston mukaan pyydetty lausuntoja melko suppealta joukolta. Esityksiä on lausuntojen pohjalta mahdollisuuksien mukaan täydennetty.

6 HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA JA KEHITTÄMINEN

Taulukko 15: Ministeriön virat vuosina 2017–2019 (suluissa vuoden 2018 htv-määrä)

Virat	31.12.2019 (htv 2019)	31.12.2018 (htv 2018)	31.12.2017
Johto ja erillisyksiköt	95 (96)	92 (92)	92
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	20 (34)	19 (39)	18
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	62 (62)	61 (63)	62
Hyvinvointi- ja palveluosasto *	155 (165)	152 (171)	156
Työ- ja tasa-arvo-osasto	68 (69)	68 (68)	72
Yhteensä	400 (427)	392 (443)	400

* Sisältää ministeriön yhteydessä toimivan Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen, jossa on 46 virkaa

Ministeriössä on virkojen lisäksi runsaasti määräaikaisia projektitehtäviä etenkin sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosastolla ja hyvinvointi- ja palveluosastolla, minkä vuoksi ministeriön henkilötyövuosimäärä on selvästi suurempi kuin virkojen määrä.

Ministeriön virkojen määrä kasvoi kahdeksalla. Ministeriössä on edelleen vuonna 2019 lakkautettu ja muutettu avoimeksi tulleita virkoja vuonna 2015 tehdyn virkarakenteen kehittämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Tavoitteena on sopeuttaa pysyvät henkilöstömenot vastaamaan käytettävissä olevaa määrärahaa. Samaan aikaan on suunnattu voimavaroja – sekä vakinaisia virkoja että määräaikaisia projektitehtäviä - uusiin ja kasvaviin tehtäväalueisiin, erityisesti hallitusohjelman toteuttamiseen. Vuoden aikana perustettiin ministeriön tehtäviin kaksikymmentä uutta virkaa (näistä seitsemän vuoden 2020 alusta alkaen, joten ne eivät sisälly taulukon 8 virkamäärään) ja lakkautettiin viisi virkaa. Uusien virkojen määrä on poikkeuksellisen suuri, ja osa niistä merkitsi aiemmin määräaikaisesti hoidettujen tehtävien vakinaistamista. Uusia virkoja sijoitettiin ministeriön kaikille osastoille.

Taulukko 16: Ministeriön henkilöstövoimavarat vuosina 2017–2019

Henkilöstövoimavarat	2019	2018	2017
Henkilöstön määrä	433	438	439
naiset	340	347	349
miehet	93	91	90
Henkilöstö htv	427	433	433
naiset	337	345	335
miehet	90	88	98
Määräaikaisten määrä	105	125	119
naiset	85	102	99
miehet	20	23	20
% osuus henkilöstöstä	24	29	27
Osa-aikaisten määrä	29	27	29
naiset	25	21	24
miehet	4	6	4
%-osuus henkilöstöstä	7	6	7
Henkilöstön keski-ikä	48,9	48	48,3
naiset	49	48	48,1
miehet	48,6	47,9	49,3
Sukupuolijakauma, naiset/miehet %-osuus	79/21	79/21	79/21
johto [1]	59/41	62/38	66/34
esittelijät	75/25	76/24	76/24
avustava henkilöstö	97/3	95/5	95/5
Koulutustaso, indeksiluku	6.4	6.5	6.4
naiset	6.3	6.4	6.3
miehet	7.0	6.8	6.8
Kokonaispoistuma [2]	18,9	20,3	18,6
Tulovaihtuvuus [3]	16,9	18,2	28,3
Sairauspoissaolot, pv/htv [4]	7,1	7,9	6,8
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet, % henkilöstöstä	0	0,2	0,4
Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä	64,3	65	64,5
Henkilöstökoulutus			
pv/htv	3,2	2,2	2,1
euroa/htv [6]	679	662	727
Työterveyshuolto, euroa/htv [7]	897	827	653
Työtyytyväisyysindeksi	70,4	70,2	70,8

Kuva 1: Henkilöstö ikäryhmittäin ja sukupuolen mukaan vuonna 2019

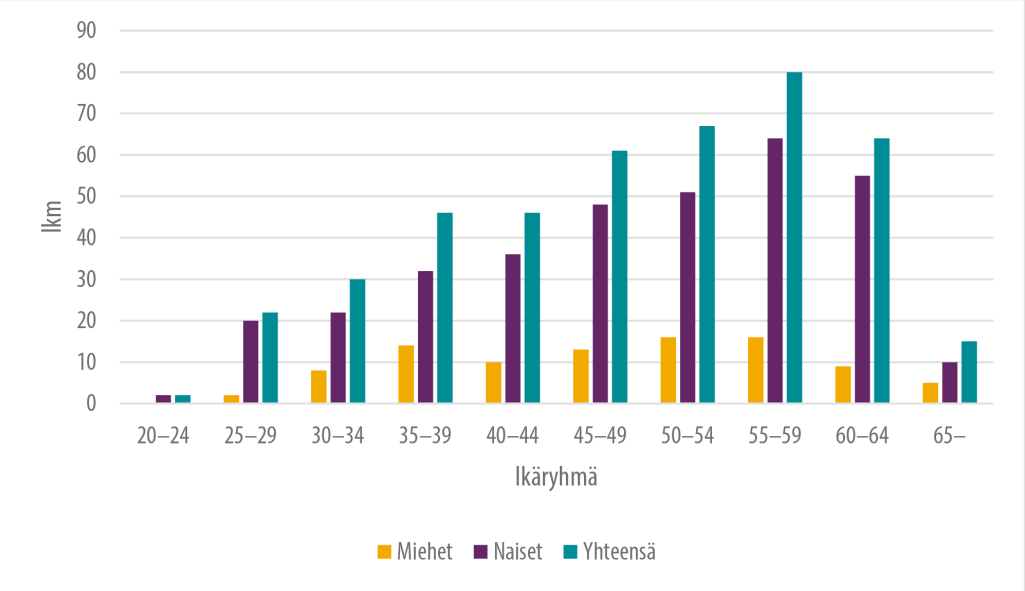

Ministeriön henkilöstön määrä vuonna 2019 väheni hieman edellisestä vuodesta. Väheneminen liittyi osittain ministeriön toimintamenojen monivuotisen sopeuttamisohjelman toteuttamiseen ja osittain siihen, että edellisen hallituskauden kärkihankkeiden projekti-tehtävät päätyivät. Toisaalta ministeriöön perustettiin useita virkoja 1.1.2020 alkaen ja valmisteltiin useiden projektihenkilöiden rekrytoimista hallituksen keskeisten ohjelmien (sote-uudistus, sosiaaliturvauudistus sekä työkyky- ja tasa-arvo -ohjelmat) ja palvelurakenteen kehittämisen tehtäviin.

Määräaikaisten osuus henkilöstöstä väheni jonkin verran edellisestä vuodesta. Muutamia aiemmin määräaikaisesti hoidettuja tehtäviä vakinaistettiin ja osa määräaikaisista projektitehtävistä päättyi. Määräaikaisia oli vuoden lopussa 24 % henkilöstöstä. Lukuun sisältyvät myös henkilöt, joilla on vakinainen virka ministeriössä tai muualla.

Osa-aikaisten osuus pysyi viime vuosien tasolla. Osa-aikatyössä oli vuoden lopussa 7 % henkilöstöstä, 29 henkilöä. Valtaosa osa-aikatyötä tekevistä on nimitetty kokoaikatyöhön, mutta he ovat osa-aikaisesti virkavapaalla. Heistä noin kaksi kolmasosaa on osittaisella hoitovapaalla ja vajaa kolmannes osa-aikaeläkkeellä. Osa-aikatyö oli jonkin verran yleisempää naisilla kuin miehillä.

Ministeriön keski-ikä nousi jonkin verran edellisestä vuodesta. Naisten keski-ikä on hieman korkeampi kuin miesten, kun aiemmin miesten keski-ikä on ollut selvästikin

korkeampi. Suurin ikäryhmä on 55–59-vuotiaat, mutta myös 50–54 -vuotiaita ja 60–64-vuotiaita on paljon. Myös nuoremmissa ikäryhmissä erityisesti 35-vuotiaista lähtien on runsaasti virkamiehiä. Vuoden lopussa ministeriön palveluksessa oli 15 vähintään 65 vuotta täyttänyttä – kolme enemmän kuin vuotta aiemmin. Alle 30-vuotiaita oli vuoden lopussa 22 henkilöä – kuusi vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Miesten ja naisten osuudet eri henkilöstöryhmissä olivat samaa tasoa kuin edellisenä vuonna. Naisten osuus johtajista pieneni jonkin verran, mutta selvä enemmistö johtajista on naisia (59 %). Asiantuntijatehtävissä naisia on selvästi enemmän kuin miehiä (75 %). Avustavissa tehtävissä toimivista lähes kaikki (97 %) ovat naisia. Naisten osuus koko henkilöstöstä oli edelleen 79 %.

Kaikissa ikäryhmissä naisia on enemmän kuin miehiä. Nuorimmissa, alle 30-vuotiaiden ikäryhmissä naisten osuus on suurin, yli 90 %. Yli 65-vuotiaista kaksi kolmasosaa on naisia ja kolmannes miehiä. Muissa ikäryhmissä naisia 70–86 %.

Sairauspoissaolojen määrä väheni jonkin verran edellisestä vuodesta. Sairauspoissaoloja oli 7,1 pv/htv, vajaa 1 pv/htv vähemmän kuin edellisenä vuonna, samaa suuruusluokkaa kuin vuonna 2017. Edellisenä vuonna sairauspoissaolojen määrä kasvoi muutaman yksittäisen pitkän, yli 130 päivän sairauspoissaolon vuoksi ja nyt vastaavasti väheni, koska pitkät sairauspoissaolot vähenivät.

Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli 64,3 vuotta, runsaat puoli vuotta alempi kuin edellisenä vuonna ja samaa tasoa kuin kaksi vuotta aiemmin. Vanhuuseläkkeelle jäi poikkeuksellisen vähän, vain 6 henkilöä – 14 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Koska työkyvyttömyyseläkkeelle ei jäänyt yhtään henkilöä, vanhuuseläkkeelle siirtymisen keski-ikä oli sama 64,3 vuotta, lähes vuoden alempi kuin edellisenä vuonna. Vanhuuseläkkeelle jääneiden keski-ikä oli edellisenä vuonna poikkeuksellisen korkea, koska silloin moni työskenteli valtion virkamiesten yleiseen eroamisikään 68 vuoteen saakka, kun taas vuonna 2019 valtaosa jäi eläkkeelle 63–65-vuotiaina. Ministeriön ikärakenteen seurauksena eläkkeelle jää lähivuosina edelleen runsaasti henkilöitä.

Ministeriön henkilöstön kokonaispoistuma oli vuonna 2019 jonkin verran edellisvuotta pienempi, samaa tasoa kuin vuonna 2017. Tulovaihtuvuus aleni jonkin verran edellisestä vuodesta, mutta uudet rekrytoinnit ovat pitäneet sen kohtuullisen korkeana. Tulo-vaihtuvuus oli STEA:n perustamisen vuoksi vuonna 2017 poikkeuksellisen suuri.

Henkilöstökoulutukseen käytettiin työpäiviä selvästi enemmän, mutta määrärahaa suunnilleen saman verran kuin edellisenä vuonna. Runsas kolmannes kustannuksista

muodostuu valtioneuvoston hallintoyksikön tuottamista yhteisistä palveluista ministeriöille. Niiden kustannuksia ei seurata ministeriöittäin, vaan yhteissumma jaetaan ministeriöille henkilöstömäärien suhteessa.

Työterveyshuollon kustannukset henkilötyövuotta kohden olivat samaa suuruusluokkaa kuin edellisenä vuonna.

Ministeriön työtyytyväisyysindeksi oli marraskuussa 2019 tehdyssä kyselyssä 70,4. Se oli hieman korkeampi kuin edellisellä kerralla lokakuussa 2018 ja hieman alempi kuin valtiolla vuonna 2019 keskimäärin.

7 TILINPÄÄTÖSANALYYSI

7.1 Rahoituksen rakenne

Vuonna 2019 sosiaali- ja terveysministeriön käytettävissä olleet määrärahat olivat edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat mukaan lukien 14 353 miljoonaa euroa (14 072 miljoonaa euroa vuonna 2018). Käytettävissä olevat määrärahat lisääntyivät 2 %. Suurin osuus tästä oli arvio- ja kiinteitä määrärahoja.

Ministeriön määrärahojen kokonaiskäyttö oli peruutetut määrärahat pois lukien yhteensä 13 779 miljoonaa euroa (13 606 miljoonaa euroa vuonna 2018). Määrärahaa siirrettiin seuraavalle vuodelle 242 miljoonaa euroa, joka oli 33 miljoonaa euroa enemmän, kuin edellisenä vuotena (209 miljoonaa euroa vuonna 2018). Seuraavaksi esitetään suurimmat muutokset momenteittain.

7.2 Talousarvion toteutuminen

Tilinpäätöksessä peruutetut siirretyt määrärahat on esitetty tilinpäätöksen liitteellä 4. Peruutettuja siirrettyjä määrärahoja oli yhteensä 116,8 miljoonaa euroa, kun edellisenä vuonna niitä oli 4,1 miljoonaa euroa. Peruttavat määrärahat muodostuivat pääasiassa momentin 33.60.38 Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin vuoden 2017 perutusta määrärahasta (13,4 miljoonaa euroa) ja vuoden 2018 perutusta määrärahasta 93,6 miljoonaa euroa.

Valtionapujen palautukset momentilla 12.33.98 tulot pienenivät 61 miljoonaa euroa (33 %). Valtionapuja perittiin takaisin etenkin muiden valtionapujen ja valtionosuuksien osalta. Palautuksista noin 33 miljoonaa euroa johtui yleisen taloustilanteen ja työllisyystilanteen parantumisesta, joka vaikutti erityisesti työttömyysturvamomenteille ja perustoimeentulotukimomentille. Perustoimeentulotukimenoja vähensi myös se, että enimmäisasumismenoja korotettiin samanaikaisesti ensimmäistä kertaa kuluttajahintaindeksillä.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenomomentin 33.01.01 käyttö lisääntyi 1,3 miljoonaa euroa. Toimintamenojen kasvu aiheutui pääosin henkilöstökulujen kasvusta. Kulujen kasvusta huolimatta toimintamenoja siirtyi 10,9 miljoonaa euroa vuodelle 2020. Siirtyvä erä oli n. 1,0 miljoonaa euroa suurempi, kuin edellisenä vuotena.

Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (28.70.05.01 – yhteinen VM:n kanssa) momentin määrärahan käyttö jäädytettiin Sipilän hallituksen kaaduttua. Momentin määrärahojen uudet käyttösuunnitelmat Marinin hallitusohjelman tueksi päätettiin loppuvuodesta 2019. Pääosa määrärahoista tullaan myöntämään valtionavustuksina alueille vuonna 2020 ja tästä syystä määrärahan toteuma vuonna 2019 jäi vähäiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät momentin 33.01.25 määrärahoista on annettu kirjaamisoikeus THL:lle 6 476 000 euroon asti. Ministeriön käytössä on ollut 524 000 euroa, josta käytettiin 444 283 euroa. Momentin toteuman ero vuosien 2018 ja 2019 välillä aiheutui hankkeiden ja toimenpiteiden toteutuksen suunniteltua hitaammasta etenemisestä.

Momentilta 33.03.63 Eräät erityishankkeet siirtyi seuraavalle vuodelle 5,3 milj. euroa (285 %). Tämä aiheutui hankkeiden käynnistymisviiveistä. Valtaosa momentin määrärahoista on eduskunnan lisäämiä, joissa valtionavustushaun valmistelu ja toteutus vie oman aikansa.

Kansallinen genomikeskus, kansallinen syöpäkeskus ja lääkekehityskeskus momentin 33.03.25 määrärahoista peräti 220 % (11,2 miljoonaa euroa) siirtyi seuraavalle vuodelle. Kansallisten osaamiskeskittymien (genomi-, syöpä- ja neurokeskus) perustamisia sekä biopankkitoiminnan harmonisointia varten alun perin arvioidut rahoitustarpeet ovat aikataulullisesti myöhästyneet useasta syystä:

- Rahoitusvalmistelut ja osaamiskeskittymien perustamisen valmistelut ovat vieneet arvioitua enemmän aikaa.
- Kansallinen syöpäkeskusta koskeva sopimus saatiin allekirjoitettua vasta lokakuussa, jonka jälkeen valtionavustusprosessi käynnistyi. Sopimuksen allekirjoittajina on 20 sairaanhoitopiiriä ja viisi lääketieteellistä yliopistoa, mikä on merkittävä saavutus ja uniikki esimerkki kansallisesta yhteistyöstä ja työnjaosta.
- Neurokeskuksen valmistelut ja pilottiprojektit biopankkitoiminnan valmistelu käynnistyivät arvioitua hitaammin. Biopankkitoiminnan harmonisointiin on haku avautumassa.
- Lääkekehityskeskus on vaatinut laajan ja perusteellisen pohjatyön. Kolme selvitystyötä on tehty koskien keskuksen oikeushenkilömuotoa, vaihtoehtoja sijaintipaikkakunnaksi ja alustavaa liiketoimintasuunnitelmaa. Tarvetta on vielä lisäselvityksiin, jolla selvitetään pääomitusta ja kartoitetaan potentiaalisia rahoittajia.
- Genomikeskusta koskeva genomilaki oli vuonna 2019 lausuntokierroksella ja genomikeskuksen valmisteluja tehtiin tukemalla mm. THL:n valmistautumista.

Momentilla 33.03.31 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen määrärahaa oli käytettävissä noin 29,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2019 aikana tätä siirtyvää määrärahaa käytettiin vielä kärkihankkeisiin liittyviin maksuihin.

Momentilla 33.10.50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen adoptioon menojen lisäys aiheutui kansainvälisissä adoptioissa maksettavan valtion tuen korottamisesta. Toisaalta menot pienentyivät lapsien lukumäärän vähenemisestä johtuen.

Parantunut työllisyys alensi menoja momenteilla 33.10.54, 33.10.57, 33.20.50 ja 33.20.52.

Momentin 33.10.60 Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut käyttö kasvoi edellisvuodesta 43 miljoonalla eurolla, koska vuonna 2018 toimintakulut kasvoivat merkittävästi johtuen perustoimeentulotuen siirrosta Kelalle ja joka vuonna 2018 rahoitettiin aikaisempina vuosina kertyneillä ylijäämillä.

Momentin 33.30.60 Valtion osuus sairasvakuutuslaista johtuvista menoista käyttö kasvoi edellisvuodesta 295 miljoonalla eurolla (14 %), joka johtui pääasiassa kilpailukykysopimuksen mukaisesta työnantajan sairausvakuutusmaksun alennuksesta. Lisäksi valtion menoja lisäsivät vähimmäismääräisten päivärahojen korottaminen, sairauspäivärahan 55 päivän omavastuun poisto sekä lääkekorvausten vuosiomavastuurajan alentaminen.

Momentin 33.40.52 Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista menot lisääntyivät 40,2 miljoonalla eurolla (16 %). Menojen lisäys johtuu mm. eläkkeen saajien lukumäärään kasvusta. Eläkkeen saajien lukumäärä oli yli 6 000 enemmän kuin vuonna 2018.

Momentin 33.40.53 Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä menot lisääntyivät 1,8 miljoonalla eurolla (24 %), mikä johtui siitä, että eläkkeen saajien määrä kasvaa vuosittain.

Momentin 33.50.50 Rintamalisät määrärahan käyttö väheni 2,9 miljoonalla eurolla (24 %), mikä johtuu veteraanien määrän laskusta.

Momentille 33.60.31 Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma ja eräät muut menot saatiin vuonna 2019 lisäyksenä 2 200 000 euroa viranomaisten kenttäjohtamisjärjestelmän (KEJO) käyttöönoton aikaistamiseen ja 813 000 euroa Lasten-asiaintalo-toimintamallien käynnistämiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja tukeen. KEJO:a varten olevia rahoja ei vielä ehditty käyttää ja Lastenasiaintalo-rahasta

on tehty vuoden 2019 lopulla valtionavustuspäätöksiä, joten rahat on sidottu, mutta maksatus tehdään toteutuneiden kulujen perusteella jälkikäteen.

33.60.37 Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin -momentin mukaisia kiireellisiä sosiaalipalveluja on käytetty ja niistä haettu korvauksia arvioitua vähemmän. Laittomasti maassa olevat henkilöt hakevat apua pitkälti järjestöiltä, sukulaisilta ja ystäviltä. Palveluita ei haeta mm. kiinnijäämisen pelossa. Vuonna 2019 hakemuksia oli 185 (158 hlöä), joiden nojalla korvattiin kustannuksia yhteensä 258 462 euroa.

Momentille 33.60.38 Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin myönnettiin vuonna 2018 100 milj. euroa ja tämä raha siirtyi käytettäväksi vuodelle 2019. Sipilän hallitus jätti eronpyyntönsä 8.3.2019 ja tästä johtuen uusien valinnanvapauspilottihankkeiden valmistelu keskeytettiin ja raha jäi käyttämättä.

33.60.65 Lasten ja nuorten psykososiaalisen tuen vahvistamisen hankkeiden viivästyneet rahoituspäätökset ovat vaikuttaneet siihen, että hankkeet ovat käynnistyneet hitaammin.

Momentilta 33.70.21 Terveysvalvonta (S2) rahoitettiin 11 hanketta, jotka loppuvat ensimmäisen vuosineljänneksen aikana vuonna 2020. Hankkeiden laskutus on loppupainotteista.

Momentin 33.70.22 Tartuntatautien valvonta (S2) yksittäinen iso hankeavustus ei käynnistynyt, koska hoitoon tarvittuja lääkkeitä ei saatu terveysneuvontapisteisiin potilaiden kotikunnalta.

Momentin 33.80.41 Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin määrärahoista 100 % (1,9 miljoonaa euroa) siirtyi seuraavalle vuodelle. Tämä aiheutui turkistuottajien määrän vähenemisestä sekä lomitusta koskevien säädösten muutoksista

7.3 Tuotto- ja kululaskelma

Sosiaali- ja terveysministeriön kirjanpitoyksikön tilikauden 2019 kulujäämä oli lähellä edellisen vuoden tasoa. Vuonna 2019 kulujäämä oli 13 132 miljoonaa euroa, joka on 197 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Merkittävimmin kulujäämän kasvuun vaikutti kulujen kasvu joka alueella sekä tuottojen, muiden kuin toiminnan

tuottojen, vähentyminen. Verot ja veronluonteiset maksut (Veikkauksen tuotto) vähentyi 0,9 miljoonaa euroa. Rahoitustuotot (Alkon osingot) olivat 30 miljoonaa euroa ja ne pysyivät lähes edellisen vuoden tasolla: laskua oli 2,0 miljoonaa euroa.

Toiminnan tuotot, 8,6 miljoonaa euroa kasvoivat 16 % edelliseen vuoteen verrattuna. Maksullisen toiminnan tuotot, 2,8 miljoonaa euroa, laskivat merkittävästi (4 miljoonaa euroa) edelliseen vuoteen verrattuna, mutta siihen on syynä tiliöinnin muutos. Vuodesta 2019 alkaen STEAn ja peliriippuvuuden toiminnan kustannuksien laskutus Veikkaukselta kirjataan yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoksi. Maksullisen ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottojen muutoksia edelliseen tilikauteen verrattuna on tarkasteltu edellä luvuissa 4.3. ja 4.4.

Muut toiminnan tuotot, 5,9 miljoonaa euroa, nousivat merkittävästi (n. 5,2 miljoonaa euroa) edelliseen vuoteen verrattuna, mutta siihen on syynä edellä mainittu tiliöinnin muutos. Iso osa muista kuin Veikkaukselta tulleista tuotoista aiheutui Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamista yhteisrahoitteisista hankkeista sekä EU-puheenjohtajuuteen liittyvien kustannusten korvauksista.

Yhteistoiminnan kustannusten korvaukset EU:lta, valtion virastoilta ja laitoksilta sekä muilta tahoilta nousivat edelliseen vuoteen verrattuna ollen vuonna 2019 noin 435 000 euroa. Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat noin 5,4 miljoonaa euroa (Veikkaus 4,8 miljoonaa euroa).

Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnan kulut

Taulukko 17: Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnan kulut 2017–2019

STM:n toiminnan kulut 1 000 €	2019	2018	2017	Muutos	Muut. %
Aineet ja tarvikkeet	102	149	162	-47	-32 %
Henkilöstökulut	31 887	30 537	30 157	1 350	4 %
Vuokrat	398	430	1 026	-32	-7 %
Palvelujen ostot	11 495	14 018	9 798	-2 523	-18 %
Muut kulut	4 841	4 586	5 575	255	6 %
Poistot	5	5	5	0	0 %
Sisäiset kulut	11 269	9 503	10 909	1 766	19 %
Toiminnan kulut yhteensä	**59 996**	**59 228**	**57 633**	**768**	**1 %**

Toiminnan kulut kasvoivat 0,8 miljoonaa euroa (1 %). Kasvu aiheutuu pääasiassa sisäisten kulujen kasvusta 1,8 miljoonaa euroa (19%), henkilöstökulujen lisääntymisestä 1,3 miljoonaa euroa (4 %) ja muiden kulujen kasvusta 0,3 miljoonaa euroa (6%). Muut kululajit pienenivät vuoteen 2018 verrattuna.

Vuokrat vähenivät (7 %), mutta kululajin osuus kokonaisuudesta on vähäinen. Vuokrat sekä aineet, tarvikkeet ja tavarat ovat pääasiassa siirtyneet Valtioneuvoston kanslian yhteiseen hallintoyksikköön vuonna 2015 ja tämän jälkeen näiden kululajien merkitys on laskenut. Näiden kululajien yhteinen lasku on 0,1 miljoonaa euroa.

Euromääräisesti ja prosentuaalisesti suurin lasku tapahtui palvelujen ostoissa: 2,5 miljoonaa euroa (18%). Palveluiden ostojen kulut kasvoivat toimintamenojen osalta 0,8 miljoonaa euroa. Palvelujen ostojen kulut vähenivät kärkihankerahan (33.03.31 momentti) käytön vähentymisestä. Kärkihankerahaa käytettiin palvelujen ostoihin 4,2 miljoonaa euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Henkilöstökulut kasvoivat 1,3 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Henkilöstökuluissa kasvu oli suurinta toimintamenojen momentilla (33.01.01), josta henkilöstö-kuluja maksettiin vuoden aikana 29 miljoonaa euroa mikä on 1,5 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2018.

Sisäiset kulut sisältävät yhteistoiminnan kustannusten korvauksia ja yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusosuuksia valtion virastoille ja laitoksille. Valtaosa suorituksista maksettiin aikaisempien vuosien tapaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (7,6 miljoonaa euroa). Kulujen kasvu aiheutui mm. kärkihankerahan (33.03.31 momentti) käytön lisääntymisestä 1,2 miljoonaa euroa sisäisten kulujen osalta.

Muut kulut kasvoivat lähes 0,3 miljoonaa euroa. Matkustuskulut säilyivät edellisen vuoden tasolla, mutta kasvua oli ulkomaisten jäsenmaksujen osalta 0,3 miljoonaa euroa.

7.4 Tase

Sosiaali- ja terveysministeriön taseen loppusumma 2019 on 543,4 miljoonaa euroa, mikä on 222,1 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2018.

Taseen käyttöomaisuudessa aineettomien hyödykkeiden arvo on vähentynyt, mikä johtuu muiden pitkävaikutteisten menojen vähentymisestä.

Lyhytaikaisten saamisten (525,3 miljoonaa euroa) määrä nousi 222,2 miljoonaa euroa. Muutos aiheutuu pääasiassa ennakkomaksujen (521,7 miljoonaa euroa) kasvusta 221,4 miljoonalla eurolla. Summaan sisältyy pääosin Kansaneläkelaitokselle maksettuja eri etuuksiin liittyviä eriä.

Muut lyhytaikaiset saamiset (3,0 miljoonaa euroa) kasvoivat, edellisenä vuonna muut lyhytaikaiset saamiset olivat 2,8 miljoonaa euroa. Saamiset aiheutuvat pääasiassa Veikkaukselle tehdyistä jaksotuskirjauksista.

Lyhytaikaisen vieraan pääoman saaduissa ennakoissa on 59,8 miljoonaan euron vähennys edellisestä vuodesta. Erään sisältyy Veikkauksen jakamattomat voittovarat 320,5 miljoona euroa. Vastaava määrä oli vuoden 2018 päättyessä 380,2 miljoonaa euroa.

Muut lyhytaikaiset velat (19,1 miljoonaa euroa) pienenivät 9,3 miljoonalla eurolla. Summa koostuu STEAn nostamattomista avustuksista, eli avustuksia ei ole vielä maksettu avustuksensaajille, mutta ne on jo myönnetty.

Siirtovelat vähenivät 0,8 miljoonalla eurolla ja ostovelat kasvoivat 2,5 miljoonalla eurolla.

8 SISÄISEN VALVONNAN ARVIOINTI- JA VAHVISTUSLAUSUMA

Sisäisellä valvonnalla varmistetaan ministeriön talouden ja toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus, ministeriön ja sen hallussa olevan omaisuuden turvaaminen sekä ministeriön johtamisen ja ulkoisen ohjauksen kannalta oikeat ja riittävät tiedot ministeriön taloudesta ja toiminnasta. Sisäisellä valvonnalla pyritään edesauttamaan ministeriölle asetettujen tavoitteiden toteutuminen sekä estämään tavoitteiden kannalta haitallisia toimenpiteitä ja vähentämään tällaisten vaikutusta.

Ministeriössä arvioitiin riskit Granite-riskinarviointivälineellä vuoden 2019 toimintasuunnitelman valmistelun yhteydessä. Riskiluokitus ja arviointiasteikot pysyivät samoina kuin edellisenä vuonna.

Varsinainen riskiarviointi tehtiin arvioimalla riski riskiasteikolla (1–5) todennäköisyyden ja vakavuuden suhteen. Tulokseksi saatiin havaituille riskeille riskiluku. Mitä suurempi riskiluku on, sitä suurempi on myös riski. Niille riskeille, joiden riskikeskiarvo on 4 tai yli, piti määritellä hallintatoimi ja sen vastuuhenkilö sekä riskin tilatieto (arvioimatta, seurannassa tai valmis).

Riskiarvioinnissa riskit jaoteltiin viiteen eri riskialueeseen (Strategia, Operatiivinen toiminta, Talous ja resurssit, Henkilöstö ja Turvallisuus). Ministeriössä kirjattiin kaikkiaan yhteensä 41 havaittua riskiä. Riskialueittain riskejä havaittiin seuraavasti: Operatiivinen toiminta 17 riskihavaintoa, Strategia 15 riskihavaintoa, Henkilöstö 4 riskihavaintoa, Talous ja resurssit 4 riskihavaintoa ja Turvallisuus 1 riskihavainto.

Ministeriössä havaittiin 13 riskiä, joiden riskiluku oli 16 tai yli (8 kpl riskiluku 16, 1 kpl riskiluku 20 ja 1 kpl riskiluku 25).

Asetus valtiontalousarviosta (1243/1922) 65 §:n mukaan toimintakertomuksessa on esitettävä sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma. Seuraavassa on kannanotto ministeriön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaan. Tähän lausumaan on kerätty myös nykyhetken kehittämistarve.

Olemme arvioineet täyttääkö sisäinen valvonta ja siihen kuuluva riskienhallinta sille talousarvioasetuksen 69 §:ssä säädetyt tavoitteet ja todenneet, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta täyttävät sille asetuksessa asetetut vaatimukset.

Ministeriön johtoryhmän päätöksen mukaisesti tehdyn riskienarvioinnin tuloksena ministeriön vuoden 2020 toimintasuunnitelmaan sisällytetään seuraavien riskien seuranta ja niitä koskevat hallintatoimet:

Henkilöstö

- Henkilöstön jaksaminen heikkenee
- Kokeneiden asiantuntijoiden rekrytointivaikeudet ja osaajien menettäminen

Strategia

- Sidosryhmäyhteistyö ei ole johdonmukaista
- Strategian läpivienti jää puutteelliseksi

Operatiivinen toiminta

- Strateginen tulosohjaus ei toimi
- Toimintatapa- ja organisaatiouudistuksen tavoitteita ei saavuteta
- Hallitusohjelman suurten hankkeiden tavoitteiden toteutus viivästyy
- Tietojärjestelmien käyttö on puutteellista.

9 ARVIOINTIEN TULOKSET

Viiden kärkihankkeiden ulkoiset arvioinnit valmistuivat keväällä 2019. Jokaisesta kärkihankkeesta on tehty erillinen arviointi, joista on koottu yhteenvetävä Sosiaali- ja terveysministeriön kärkihankkeiden arviontiraportti (STM raportteja ja muistioita 2019:36). Arviontiraportit viidestä kärkihankeesta löytyvät osoitteesta https://stm.fi/hankkeet/karkihankkeiden-arviointi.

10 YHTEENVETO HAVAITUISTA VÄÄRINKÄYTÖKSISTÄ

10.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot

Ministeriöllä ei ole ollut tilikautena raportoituja väärinkäytöksiä.

10.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

EU-rakennerahastohankkeisiin myönnettyä rahoitusta perittiin takaisin seitsemässä tapauksessa yhteensä 6 468,68 euroa.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaan myönnettyjä STEA-avustuksia perittiin takaisin yhdessätoista tapauksessa kohtuullistamisten jälkeen yhteensä 1 647 209 euroa.

11 TALOUSARVION TOTEUMALASKELMA

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvion toteutumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi		Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2019	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot			**2 400**	**2 400,00**	**0,00**	**100**
11.04.01.	Arvonlisävero		2 400	2 400,00	0,00	100
12. Sekalaiset tulot		**681 284 522,57**	**732 236 360**	**732 236 360,02**	**0,00**	**100**
12.23.99.	Valtioneuvoston kanslian muut tulot		51 798	51 798,15	0,00	100
12.33.90.	Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta	495 600 185,51	494 650 000	494 650 000,00	0,00	100
12.33.98.	Valtionapujen palautukset	181 528 207,64	120 559 778	120 559 778,27	0,00	100
	12.33.98.2. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin	232 650,12				
	12.33.98.4. Takaisinperityt elatusavut	63 899 755,46	64 715 927	64 715 926,59	0,00	100
	12.33.98.5. Muut valtionavut ja valtion osuudet	117 395 802,06	55 843 852	55 843 851,68	0,00	100
12.33.99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	64 949,07	150 351	150 351,07	0,00	100
12.39.04.	Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	4 087 634,60	116 810 355	116 810 354,54	0,00	0
12.39.10.	Muut sekalaiset tulot	3 545,75	14 078	14 077,99	0,00	100
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset		**32 000 000,00**	**30 000 000**	**30 000 000,00**	**0,00**	**100**
13.03.01.	Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	32 000 000,00	30 000 000	30 000 000,00	0,00	100
Tuloarviotilit yhteensä		**713 284 522,57**	**762 238 760**	**762 238 760,02**	**0,00**	**100**

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2019 määrärahojen		Tilinpäätös 2019	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2019	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2019	Käyttö vuonna 2019 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23. Valtioneuvoston kanslia		**375 903,97**	**749 344**	**493 318,71**	**256 025,09**	**749 343,80**	**0,00**	**251 637,66**	**1 000 583,74**	**687 914,36**	**312 669,38**
23.01.03.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (S2)		78 946	78 946,08		78 946,08	0,00		78 946,08	78 946,08	
	23.01.03.1. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot		78 946	78 946,08		78 946,08	0,00		78 946,08	78 946,08	
23.01.24.	Suomen EU-puheenjohtajuus (S2)	68 000,00	235 000	200 950,10	34 049,90	235 000,00	0,00	46 135,01	281 135,01	247 085,11	34 049,90
	23.01.24.1. Lisähenkilöstön palkkausmenot sekä muut kulutusmenot (EK)	68 000,00	235 000	200 950,10	34 049,90	235 000,00	0,00	46 135,01	281 135,01	247 085,11	34 049,90
23.01.25.	Terveet tilat 2028 (S3)	300 000,00	435 000	213 024,81	221 975,19	435 000,00	0,00	205 502,65	640 502,65	361 883,17	278 619,48
	23.01.25.1. Terveet tilat 2028 (KPY)		275 000	213 024,81	61 975,19	275 000,00	0,00		275 000,00	213 024,81	61 975,19
	23.01.25.2. Sisäilmaan liittyvien terveyshaittojen tutkimus, hoito ja ennaltaehkäisy (KPY)		160 000		160 000,00	160 000,00	0,00		160 000,00		160 000,00
23.01.29.	Arvonlisäveromenot (A)	7 903,97	398	397,72		397,72	0,00				
24. Ulkoministeriön hallinnonala		**98 000,00**						**54 760,91**	**54 760,91**	**54 760,91**	**0,00**
24.90.68.	Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (S3)	98 000,00						54 760,91	54 760,91	54 760,91	0,00
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala		**13 239 466,45**	**159 148 035**	**1 176 148,54**	**157 971 886,19**	**159 148 034,73**	**0,00**	**561 396,05**	**159 572 534,05**	**1 341 446,79**	**157 971 886,19**

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2019 määrärahojen		Tilinpäätös 2019	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2019	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2019	Käyttö vuonna 2019 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.01.29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	276 175,45	136 897	136 896,73		136 896,73	0,00				
28.60.12.	Osaamisen kehittäminen (S2)	13 291,00	11 138	11 138,00		11 138,00	0,00		11 138,00	11 138,00	0,00
28.70.05.	Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden kehittämisen tuki ja ohjaus sekä julkisen hallinnon tuottavuuden edistäminen (S3)	12 950 000,00	159 000 000	1 028 113,81	157 971 886,19	159 000 000,00	0,00	499 321,73	159 499 321,73	1 268 234,47	157 971 886,19
	28.70.05.1. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden kehittämisen tuki ja ohjaus sekä julkisen hallinnon tuottavuuden edistäminen	12 950 000,00	155 000 000	1 028 113,81	153 971 886,19	155 000 000,00	0,00	499 321,73	155 499 321,73	1 268 234,47	153 971 886,19
	28.70.05.3. Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiotutkimus(EK) (varattu)		4 000 000		4 000 000,00	4 000 000,00	0,00		4 000 000,00		4 000 000,00
28.70.22.	Hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki (S3)							62 074,32	62 074,32	62 074,32	0,00
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala		**12 126 303,38**	**11 080 401**	**11 080 400,55**		**11 080 400,55**	**0,00**	**0,00**	**17 710,35**	**17 710,35**	**0,00**
32.30.51.	Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (S2)		17 710	17 710,35		17 710,35	0,00		17 710,35	17 710,35	0,00
	32.30.51.07. Palkkatuettu työ, valtionhallinto (KPY)		17 710	17 710,35		17 710,35	0,00		17 710,35	17 710,35	0,00

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2019 määrärahojen		Tilinpäätös 2019	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2019	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2019	Käyttö vuonna 2019 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.50.64.	EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (A)	12 126 303,38	11 062 690	11 062 690,20		11 062 690,20	0,00				
	32.50.64.07. EAKR 2014-2020 (KPY)	22 079,43	115 433	115 432,94		115 432,94	0,00				
	32.50.64.09. ESR 2014-2020 (KPY)	12 104 223,95	10 947 257	10 947 257,26		10 947 257,26	0,00				
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala		**13 746 374 732,78**	**14 004 000 271**	**13 735 259 376,49**	**51 366 708,90**	**13 786 626 085,39**	**217 374 185,11**	**177 251 894,48**	**1 060 070 894,48**	**859 879 733,76**	**83 640 007,25**
33.01.01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (S2)	30 836 000,00	31 989 000	21 083 822,39	10 905 177,61	31 989 000,00	0,00	9 897 726,09	41 886 726,09	30 981 548,48	10 905 177,61
	33.01.01.01. STM toimintamenot (KPY)	30 836 000,00	31 989 000	21 083 822,39	10 905 177,61	31 989 000,00	0,00	9 897 726,09	41 886 726,09	30 981 548,48	10 905 177,61
33.01.25.	Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät (S3)	11 000 000,00	524 000	444 282,70	79 717,30	524 000,00	0,00	768 752,27	1 292 752,27	1 115 373,41	177 378,86
33.01.29.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	899 186,72	1 056 992	1 056 992,15		1 056 992,15	0,00				
33.01.66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (S2)	3 875 000,00	4 095 000	3 083 382,35	1 011 617,65	4 095 000,00	0,00	358 308,19	4 453 308,19	3 413 395,94	1 011 617,65
33.03.25.	Kansallinen genomikeskus, kansallinen syöpäkeskus ja lääkekehityskeskus (S3)	7 400 000,00	5 075 000	57 764,95	5 017 235,05	5 075 000,00	0,00	7 021 672,03	12 096 672,03	941 945,31	11 154 726,72
33.03.31.	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (S3)	35 825 162,00						29 485 686,41	29 485 686,41	4 740 568,06	18 831 680,01
	33.03.31.01. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	34 825 162,00						22 122 396,41	22 122 396,41	4 247 449,07	17 874 947,34

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2019 määrärahojen		Tilinpäätös 2019	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2019	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2019	Käyttö vuonna 2019 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
	33.03.31.02. Perhevapaalta työmarkkinoille -pilotin toimeenpano (EK) (enintään)	1 000 000,00						1 000 000,00	1 000 000,00	43 267,33	956 732,67
33.03.50.	Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (S2)	23 222 000,00	23 222 000	23 222 000,00		23 222 000,00	0,00		23 222 000,00	23 222 000,00	0,00
	33.03.50.01. Työterveyslaitoksen menot	22 872 000,00	22 872 000	22 872 000,00		22 872 000,00	0,00		22 872 000,00	22 872 000,00	0,00
	33.03.50.02. Työterveyshuollon koulutus ja työterveyshenkilöstön kehittäminen (EK) (enintään)	350 000,00	350 000	350 000,00		350 000,00	0,00		350 000,00	350 000,00	0,00
33.03.63.	Eräät erityishankkeet (S3)	3 602 000,00	1 852 000	41 134,08	1 810 865,92	1 852 000,00	0,00	8 733 201,82	10 585 201,82	4 320 666,57	5 281 456,12
33.10.50.	Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen adoptioon (A)	9 360 000,00	11 500 000	9 954 000,00		9 954 000,00	1 546 000,00				
	33.10.50.01. Äitiysavustus (KPY)	9 150 000,00	10 500 000	9 530 000,00		9 530 000,00	970 000,00				
	33.10.50.02. Adoptiotuki (KPY)	210 000,00	1 000 000	424 000,00		424 000,00	576 000,00				
33.10.51.	Lapsilisät (A)	1 362 200 000,00	1 356 900 000	1 346 300 000,00		1 346 300 000,00	10 600 000,00				
33.10.52.	Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (A)	1 958 877,97	3 800 000	1 724 876,90		1 724 876,90	2 075 123,10				
33.10.53.	Sotilasavustus (A)	16 100 000,00	17 600 000	13 800 000,00		13 800 000,00	3 800 000,00				
33.10.54.	Asumistuki (A)	1 492 000 000,00	1 497 800 000	1 477 300 000,00		1 477 300 000,00	20 500 000,00				
33.10.55.	Elatustuki (A)	208 899 755,46	216 400 000	209 915 926,59		209 915 926,59	6 484 073,41				
33.10.56.	Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (A)	45 641 597,92	50 700 000	47 634 096,14		47 634 096,14	3 065 903,86				
33.10.57.	Perustoimeentulotuki (A)	718 800 000,00	701 900 000	693 000 000,00		693 000 000,00	8 900 000,00				

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2019 määrärahojen		Tilinpäätös 2019	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2019	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2019	Käyttö vuonna 2019 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
	33.10.57.01. Kansaneläkelaitoksen menot	718 800 000,00	701 900 000	693 000 000,00		693 000 000,00	8 900 000,00				
33.10.60.	Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (S2)	329 741 000,00	392 760 000	372 685 533,78	20 074 466,22	392 760 000,00	0,00	552 228,74	393 312 228,74	373 237 762,52	20 074 466,22
33.20.50.	Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (A)	772 921 163,87	735 900 000	673 651 001,00		673 651 001,00	62 248 999,00				
	33.20.50.03. Valtionosuus ansiopäivärahasta	772 921 163,87	735 900 000	673 651 001,00		673 651 001,00	62 248 999,00				
33.20.51.	Valtionosuus peruspäivärahasta (A)	6 000 000,00									
	33.20.51.03. Valtionosuus peruspäivärahasta	6 000 000,00									
33.20.52.	Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (A)	1 345 000 000,00	1 324 107 278	1 291 107 278,35		1 291 107 278,35	33 000 000,00				
	33.20.52.01. Palkkatuettu työ, valtionhallinto		7 278	7 278,35		7 278,35	0,00				
	33.20.52.03. Valtionosuus työmarkkinatuesta	1 345 000 000,00	1 324 100 000	1 291 100 000,00		1 291 100 000,00	33 000 000,00				
33.20.55.	Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (A)	3 279 749,00	3 750 000	2 832 000,00		2 832 000,00	918 000,00				
33.20.56.	Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (A)	12 604 167,00									
33.30.60.	Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (A)	2 113 127 343,81	2 415 900 000	2 408 602 830,60		2 408 602 830,60	7 297 169,40				
33.40.50.	Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (A)	58 700 010,00	63 271 000	59 300 000,00		59 300 000,00	3 971 000,00				

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2019 määrärahojen		Tilinpäätös 2019	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2019	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2019	Käyttö vuonna 2019 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.40.51.	Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (A)	679 000 000,00	715 400 000	706 002 662,17		706 002 662,17	9 397 337,83				
33.40.52.	Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (A)	252 951 272,00	293 200 000	293 200 000,00		293 200 000,00	0,00				
33.40.53.	Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajaltakertyvästä eläkkeestä (A)	7 445 124,00	11 500 000	9 245 616,00		9 245 616,00	2 254 384,00				
33.40.54.	Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (A)	13 682 771,25	14 500 000	13 050 000,00		13 050 000,00	1 450 000,00				
33.40.60.	Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (A)	3 523 554 489,70	3 533 420 000	3 509 910 578,57		3 509 910 578,57	23 509 421,43				
33.50.50.	Rintamalisät (A)	12 022 486,99	9 580 000	9 104 408,45		9 104 408,45	475 591,55				
33.60.30.	Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (S3)	500 000,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00	1 000 000,00	1 500 000,00	157 576,11	1 000 000,00
33.60.31.	Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma ja eräät muut menot (S3)	500 000,00	3 033 000		3 033 000,00	3 033 000,00	0,00	881 351,67	3 914 351,67	113 816,03	3 410 835,91
	33.60.31.01. KEJO käyttöönoton aikaistaminen		2 200 000		2 200 000,00	2 200 000,00	0,00		2 200 000,00		2 200 000,00
	33.60.31.02. YTHS toiminnan kehittämiseen		250 000		250 000,00	250 000,00	0,00		250 000,00		250 000,00
	33.60.31.03. Lastenasiantalo- toimintamallien käynnistämiseen		583 000		583 000,00	583 000,00	0,00		583 000,00		583 000,00

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2019 määrärahojen		Tilinpäätös 2019	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2019	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2019	Käyttö vuonna 2019 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.60.35.	Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (S2)		3 000 000		3 000 000,00	3 000 000,00	0,00		3 000 000,00		3 000 000,00
33.60.37.	Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (A)	20 547,68	5 346 000	211 069,95		211 069,95	5 134 930,05				
33.60.38.	Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin (T)	100 000 000,00		0,00		0,00	0,00	109 615 848,76	109 615 848,76	2 545 070,09	0,00
	33.60.38.01. Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeisiin	100 000 000,00						93 641 821,86	93 641 821,86	6 660,10	0,00
33.60.40.	Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (S3)	28 990 000,00	28 990 000	28 923 897,00	66 103,00	28 990 000,00	0,00	66 103,00	29 056 103,00	28 990 000,00	66 103,00
33.60.63.	Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (K)	3 000 000,00	2 950 000	2 950 000,00		2 950 000,00	0,00				
33.60.65.	Lasten ja nuorten psykososiaalisen tuen vahvistaminen (S3)		1 100 000		1 100 000,00	1 100 000,00	0,00		1 100 000,00		1 100 000,00
33.70.21.	Terveysvalvonta (S2)	680 000,00	650 000	507 524,90	142 475,10	650 000,00	0,00	198 618,62	848 618,62	706 143,52	142 475,10
33.70.22.	Tartuntatautien valvonta (S2)	550 000,00	550 000	176 179,07	373 820,93	550 000,00	0,00	324 624,08	874 624,08	500 803,15	373 820,93
33.70.51.	Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (S3)	2 900 000,00	1 900 000	1 900 000,00		1 900 000,00	0,00	1 000 000,00	2 900 000,00	2 900 000,00	0,00

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2019 määrärahojen		Tilinpäätös 2019	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2019	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2019	Käyttö vuonna 2019 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.80.40.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (A)	131 170 027,41	134 700 000	123 953 748,52		123 953 748,52	10 746 251,48				
	33.80.40.01. Korvaus lomituspalvelujen käyttökustannuksiin	131 170 027,41	134 518 000	123 892 948,52		123 892 948,52	10 625 051,48				
	33.80.40.02. Oppisopimuskoulutuksen nettokustannusten korvaaminen (EK) (enintään)		182 000	60 800,00		60 800,00	121 200,00				
33.80.41.	Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (S2)	2 050 000,00	1 900 000	0,00	1 900 000,00	1 900 000,00	0,00	2 050 000,00	3 950 000,00	1 666 198,89	1 900 000,00
33.80.42.	Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (S2)	250 000,00	250 000	250 000,00		250 000,00	0,00		250 000,00	250 000,00	0,00
33.80.50.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (S2)	16 140 000,00	18 140 000	17 139 888,88	1 000 111,12	18 140 000,00	0,00	1 000 095,80	19 140 095,80	18 139 984,68	1 000 111,12
	33.80.50.01. Korvaus lomituspalvelujen hallintomenoihin	15 046 000,00	15 046 000	14 069 388,88	976 611,12	15 046 000,00	0,00	1 000 095,80	16 046 095,80	15 069 484,68	976 611,12
	33.80.50.02. Harkinnanvarainen lisäkorvaus paikallisyksiköille(EK) (enintään)	94 000,00	94 000	70 500,00	23 500,00	94 000,00	0,00		94 000,00	70 500,00	23 500,00
	33.80.50.03. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hanketoiminta (EK)	1 000 000,00	3 000 000	3 000 000,00		3 000 000,00	0,00		3 000 000,00	3 000 000,00	0,00

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2019 määrärahojen		Tilinpäätös 2019	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2019	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2019	Käyttö vuonna 2019 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.90.50.	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (S3)	357 975 000,00	363 289 000	361 936 881,00	1 352 119,00	363 289 000,00	0,00	4 297 677,00	367 586 677,00	361 936 881,00	4 210 158,00
Määrärahatilit yhteensä		**13 772 214 406,58**	**14 174 978 050**	**13 748 009 244,29**	**209 594 620,18**	**13 957 603 864,47**	**217 374 185,11**	**178 119 689,10**	**1 220 716 483,53**	**861 981 566,17**	**241 924 562,82**

Valtuudet ja niiden käyttö

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1 000 €) 1)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1 000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy 2)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö 3)	Vuoden 2019 valtuudet						Talousarviomenot 2019	Määrärahatarve 2020	Määrärahatarve 2021	Määrärahatarve 2022	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu v. 2020 TA:ssa						
32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin	**36 336**	**12 379**	**13 163**	**25 541**	**8 677**	**16 864**	**16 864**	**11 063**	**3 297**	**2 473**	**824**	**1 649**	**8 243**
Aikaisempien vuosien valtuudet	36 336							8 875	701	526	175	351	1 753
Vuonna 2019 käytettävissä olleet valtuudet		12 379	13 163	25 541	8 677	16 864	16 864	2 188	2 596	1 947	649	1 298	6 489
33.60.38. Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin			**199 000**	**199 000**		**199 000**							
Aikaisempien vuosien valtuudet													
Vuonna 2019 käytettävissä olleet valtuudet			199 000	199 000		199 000							
Yhteensä	**36 336**	**12 379**	**212 163**	**224 541**	**8 677**	**215 864**	**16 864**	**11 063**	**3 297**	**2 473**	**824**	**1 649**	**8 243**
Aikaisempien vuosien valtuudet	36 336							8 875	701	526	175	351	1 753
Vuonna 2019 käytettävissä olleet valtuudet		12 379	212 163	224 541	8 677	215 864	16 864	2 188	2 596	1 947	649	1 298	6 489

1) Valtuuden ja sen käytön määräksi merkitään tehdyn tilauksen sopimushinta tai sitoumuksen määrä silloin, kun valtuus on rajattu alun perin muulla tavalla, mutta valtuuden käytön johdosta annetaan euromääräinen sitoumus. Korkotuetun lainakannan enimmäismääränä määritellyt korkotukivaltuudet ja muut vastaavat valtuudet eritellään lisäksi omilla riveillään.

2) Myös pääluokan tai luvun päätösosassa myönnetyt valtuudet sisällytetään taulukkoon. Tällöin luvun tai momentin numerotunnukseksi merkitään "00.".

3) Esitetään yhteismäärä niistä aikaisempina varainhoitovuosina käytetyistä valtuuksista, joista varainhoitovuotena on aiheutunut menoja tai joista aiheutuu menoja tulevina varainhoitovuosina.

12 TUOTTO- JA KULULASKELMA

Sosiaali- ja terveysministeriön tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2019-31.12.2019			1.1.2018-31.12.2018	
TOIMINNAN TUOTOT					
Maksullisen toiminnan tuotot	2 751 060,28			6 743 161,49	
Muut toiminnan tuotot	5 861 286,66	8 612 346,94		700 280,98	7 443 442,47
TOIMINNAN KULUT					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	101 838,98			148 806,81	
Henkilöstökulut	31 886 759,28			30 537 107,52	
Vuokrat	397 792,73			430 289,50	
Palvelujen ostot	11 495 199,10			14 017 613,68	
Muut kulut	4 840 614,75			4 585 649,12	
Poistot	5 034,70			5 034,70	
Sisäiset kulut	11 268 895,54	-59 996 135,08		9 503 153,16	-59 227 654,49
JÄÄMÄ I		-51 383 788,14			-51 784 212,02
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT					
Rahoitustuotot	30 111 141,93			32 006 078,86	
Rahoituskulut	-15 029,19	30 096 112,74		-478,63	32 005 600,23
JÄÄMÄ I		-21 287 675,40			-19 778 611,79
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT					
Tuotot					
Siirtotalouden tuotot sosiaaliturvarahastoilta	0,00			629 428,49	
Muut siirtotalouden tuotot ulkomailta	35 509,66	35 509,66		42 428,87	671 857,36

Sosiaali- ja terveysministeriön tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2019-31.12.2019			1.1.2018-31.12.2018	
Kulut					
Siirtotalouden kulut paikallishallinnolle	240 809,92			2 116 989,03	
Siirtotalouden kulut sosiaaliturvarahastoille	13 173 266 865,10			12 979 486 823,09	
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	29 273 262,87			29 447 322,14	
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille	398 927 227,65			395 815 124,88	
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	574 185,21			1 616 834,24	
Siirtotalouden kulut valtionhallinnolle	1 734 141,62			1 210 461,30	
Muut siirtotalouden kulut	0,00	-13 604 016 492,37		93 342,60	-13 409 786 897,28
JÄÄMÄ III		-13 625 268 658,11			-13 428 893 651,71
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA					
Verot ja veronluonteiset maksut	494 650 000,00			495 595 000,00	
Perityt arvonlisäverot	2 400,00			0,00	
Suoritetut arvonlisäverot	-1 555 355,39	493 097 044,61		-1 665 489,89	493 929 510,11
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-13 132 171 613,50			-12 934 964 141,60

13 TASE

Sosiaali- ja terveysministeriön Tase

	31.12.2019			31.12.2018	
VASTAAVAA					
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET					
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET					
Muut pitkävaikutteiset menot	4 195,58			9 230,28	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	318 990,93	323 186,51		318 990,93	328 221,21
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET					
Käyttöomaisuusarvopaperit	17 818 792,65	17 818 792,65		17 818 792,65	17 818 792,65
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ		18 141 979,16			18 147 013,86
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS					
LYHYTAIKAISET SAAMISET					
Myyntisaamiset	16 244,33			17 127,35	
Siirtosaamiset	598 455,25			6 103,52	
Muut lyhytaikaiset saamiset	2 985 898,96			2 831 820,44	
Ennakkomaksut	521 651 804,26	525 252 402,80		300 276 630,69	303 131 682,00
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		525 252 402,80			303 131 682,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ		543 394 381,96			321 278 695,86

Sosiaali- ja terveysministeriön Tase

	31.12.2019			31.12.2018	
VASTATTAVAA					
OMA PÄÄOMA					
VALTION PÄÄOMA					
Valtion pääoma 1.1.1998	-296 297 206,17			-296 297 206,17	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	192 228 482,97			122 227 779,40	
Pääoman siirrot	13 421 649 193,72			13 004 964 845,17	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-13 132 171 613,50	185 408 857,02		-12 934 964 141,60	-104 068 723,20
VIERAS PÄÄOMA					
LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA					
Saadut ennakot	321 768 082,73			381 631 126,63	
Ostovelat	8 983 609,10			6 492 148,55	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	719 979,11			669 892,07	
Edelleen tilitettävät erät	656 488,65			629 277,15	
Siirtovelat	6 768 542,35			7 570 955,68	
Muut lyhytaikaiset velat	19 088 823,00	357 985 524,94		28 354 018,98	425 347 419,06
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		357 985 524,94			425 347 419,06
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		543 394 381,96			321 278 695,86

14 LIITTEET

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 1: SELVITYS TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEIS-TA JA VERTAILTAVUUDESTA

Budjetointia koskevat muutokset

Momentti 33.01.04 Valtion mielisairaaloiden toimintamenot perusteluja täydennettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös mielenterveyslain (1116/1990) 3 tai 4 luvun nojalla määrätyn tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon kustannuksiin niissä tapauksissa, kun henkilölle ei ole kotikuntaa Suomessa, eikä hoidon maksaja määräydy minkään muun lainsäädännön nojalla.

Momentti 33.02.08 Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviranomaisen toimintamenot lisättiin talousarvioon lisätalousarvion yhteydessä. Momentin perusteluja muutetiin siten, että määräraha jatkossa budjetoidaan nettomäärärahana.

Momentti 33.03.04 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenomomentin käyttötarkoitusta laajennettiin lisätalousarviossa mahdollistavan biopankkien osuuskunnan osuuden merkintään ja vuosijäsenmaksujen maksamiseen.

Momentin 33.03.25 Kansallinen genomikeskus ja kansallinen syöpäkeskus nimike on muutettu. Uusi nimike on Kansallinen genomikeskus, kansallinen syöpäkeskus ja lääkekehityskeskus.

Momentti 33.03.31 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on poistettu talousarviosta.

Momentin 33.20.50 Valtionosuus ansiopäivärahasta nimike on muutettu. Uusi nimike on Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta.

Momentti 33.20.51 Valtionosuus peruspäivärahasta poistettiin talousarviosta ja momentin määräraha siirrettiin momentille 33.20.52.

Momentin 33.20.52 Valtionosuus työmarkkinatuesta nimike on muutettu. Uusi nimike on Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta.

Momentin 33.20.55 Valtionosuudet Koulutusrahastolle nimike on muutettu. Uusi nimike on Valtionosuudet Työllisyysrahastolle.

Momentti 33.20.56 Valtionosuus vuorottelukorvauksesta poistettiin talousarviosta ja momentin määräraha siirrettiin momenteille 33.20.50 ja 33.20.52.

Momentin 33.30.60 Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista perusteluja muutettiin siten, että määrärahaa saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 53,4 miljoonaa euroa ja saman lain mukaisiin harkinnan-varaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin enintään 6,6 miljoonaa euroa.

Momentti 33.50.58 Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha) lisättiin talousarvioon.

Momentti 33.60.31 Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (s 3). Momentin päätösosaa täydennettiin siten, että määrärahaa saa käyttää valtakunnallisen kenttäohjausjärjestelmän (KEJO) ylläpitokustannuksiin ja lastenasiaintalomallin käynnistämiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja tukeen.

Momentti 33.60.33 Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin nimike on muutettu. Uusi nimike on Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen.

Momentti 33.60.65 Lasten ja nuorten psykososiaalisen tuen vahvistaminen lisättiin lisätalousarviossa talousarvioon.

Valuuttakurssit muutettaessa ulkomaanrahan määräisiä saamisia ja velkoja Suomen rahaksi

Kirjanpitoyksiköllä ei ole ulkomaanrahan määräisiä saamisia. Ulkomaanrahan määräiset velat eivät ole olennaisia, joten niitä ei ole muutettu tilinpäätöspäivän kurssiin. Velat on muutettu euromääräisiksi tapahtuman syntymispäivän kurssin mukaisesti ja syntyvät kurssierot käsitellään maksuperusteisesti.

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet eivät ole olennaisilta osin muuttuneet eivätkä vaikuta tilikauden tuotto- ja kulujäämään eivätkä taseessa ilmoitettavien erien muodostumiseen.

Aikaisempiin vuosiin kohdistuvat tuotot ja kulut, talousarviotulot ja -menot sekä virheiden oikaisut, jotka eivät ole merkitykseltään vähäisiä

Olennaisia aikaisempiin vuosiin kohdistuvia virheiden oikaisuja ei tilivuoden aikana tehty.

Tilinpäätöstietojen vertailtavuus edelliseen vuoteen

Valtion virka- ja työehtosopimuksessa sopimuskaudelle 2018–2020 (9.3.2018) on sopimuksen 6 §:ssä kirjattu, että virkamiehelle ja työntekijälle, jonka palvelussuhde on alkanut viimeistään 3.9.2018 ja palvelussuhde on keskeytymättä jatkunut 18.11.2018 saakka, maksettiin tammikuun 2019 palkanmaksun yhteydessä erillinen kertaerä. Kertaerä oli suuruudeltaan 9,2 %:a yleisen virka- ja työehtosopimuksen 7 §:n mukaisesta kuukausipalkkauksesta. Kertaerää ei jaksotettu vaan se kirjattiin kokonaisuudessaan tilikauden 2019 menoksi

Selvitys tilinpäätösvuoden jälkeisistä olennaisimmista tapahtumista

Ei esitettävää tietoa.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 2: NETTOUTETUT TULOT JA MENOT

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2019 määrärahojen		Tilinpäätös 2019	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2019	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2019	Käyttö vuonna 2019 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.01.01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (Siirtomääräraha 2 v)	Bruttomenot	38 204 606,14	38 539 000	29 573 905,56		40 479 083,17				39 499 290,71	
	Bruttotulot	7 368 606,14	6 550 000	8 490 083,17		8 490 083,17				8 517 742,23	
	Nettomenot	**30 836 000,00**	**31 989 000**	**21 083 822,39**	**10 905 177,61**	**31 989 000,00**	**0,00**	**9 897 726,09**	**41 886 726,09**	**30 981 548,48**	**10 905 177,61**
33.20.52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (Arviomääräraha)	Bruttomenot	1 345 000 000,00	1 324 107 278	1 291 107 278,35		1 291 107 278,35					
	Bruttotulot	0,00	0,00	0,00		0,00					
	Nettomenot	**1 345 000 000,00**	**1 324 107 278**	**1 291 107 278,35**		**1 291 107 278,35**	**33 000 000,00**				

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 3: ARVIOMÄÄRÄRAHOJEN YLITYKSET

Pääluokan ja momentin numero ja nimi	Talous-arvio (TA + LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	18 929 000	501 440,69	3
33.01.29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	18 929 000	501 440,69	3
Pääluokat yhteensä	18 929 000	501 440,69	3

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 4: PERUUTETUT SIIRRETYT MÄÄRÄRAHAT

Pääluokan ja tilijaottelun numero ja nimi			Peruutettu	
			Tilijaottelu	Yhteensä
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala				**259 201,07**
Vuosi 2017				259 201,07
	28.70.05.1.	Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus	259 201,07	
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala				**116 551 153,47**
Vuosi 2017				22 503 896,00
	33.03.31.	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	5 913 438,34	
	33.03.63.	Eräät erityishankkeet	983 079,13	
	33.60.30.	Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin	342 423,89	
	33.60.31.	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen tuki ja eräät muut menot	389 699,73	
	33.60.38.	Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin	13 435 616,91	
	33.90.50.	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	1 439 638,00	
Vuosi 2018				94 047 257,47
	33.01.66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet	28 294,60	
	33.60.38.01.	Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeisiin	93 635 161,76	
	33.80.41.	Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin	383 801,11	
Pääluokat yhteensä				116 810 354,54
Vuosi 2017				22 763 097,07
Vuosi 2018				94 047 257,47

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 5: HENKILÖSTÖKULUJEN ERITTELY

	2019	2018
Henkilöstökulut	**26 804 817,22**	**26 007 169,28**
Palkat ja palkkiot	26 345 602,16	25 920 619,30
Tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Lomapalkkavelan muutos	459 215,06	86 549,98
Henkilösivukulut	**5 081 942,06**	**4 529 938,24**
Eläkekulut	4 658 076,23	4 208 584,16
Muut henkilösivukulut	423 865,83	321 354,08
Yhteensä	**31 886 759,28**	**30 537 107,52**
Johdon palkat ja palkkiot, josta	3 477 391,02	3 381 839,16
- tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	2 140,00	1 926,66
Johto	1 680,00	1 649,33
Muu henkilöstö	460,00	277,33

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 6: SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEET JA NIIDEN MUUTOKSET

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 7: KANSALLIS- JA KÄYTTÖOMAISUUDEN SEKÄ MUIDEN PITKÄVAIKUTTEISTEN MENOJEN POISTOT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 8: RAHOITUSTUOTOT JA –KULUT

Rahoitustuotot	2019	2018	Muutos 2019-2018
Korot euromääräisistä saamisista	111 141,93	6 078,86	105 063,07
Osingot	30 000 000,00	32 000 000,00	–2 000 000,00
Rahoitustuotot yhteensä	**30 111 141,93**	**32 006 078,86**	**–1 894 936,93**

Rahoituskulut	2019	2018	Muutos 2019–2018
Korot euromääräisistä veloista	15 029,19	478,63	14 550,56
Rahoituskulut yhteensä	**15 029,19**	**478,63**	**14 550,56**
Netto	**30 096 112,74**	**32 005 600,23**	**–1 909 487,49**

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 9: TALOUSARVIOTALOUDESTA ANNETUT LAINAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 10: ARVOPAPERIT JA OMAN PÄÄOMAN EHTOISET

	31.12.2019						31.12.2018	
	Kappale-määrä	Mark-kina-arvo	Kirjanpito-arvo	Omis-tus-osuus %	Myynti-oikeuk-sien alaraja %	Saadut osingot	Mark-kina-arvo	Kirjanpito-arvo
Julkisesti noteeraa-mattomat osakkeet ja osuudet			**17 818 792,65**			**30 000 000,00**		**17 818 792,65**
Alko Oy	10 000 000		16 818 792,65	100,0		30 000 000,00		16 818 792,65
STUK International Oy	1 000		1 000 000,00	100,0		0,00		1 000 000,00
Osakkeet ja osuudet yhteensä			**17 818 792,65**			**30 000 000,00**		**17 818 792,65**
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset								
Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole muita oman pääoman ehtoisia sijoituksia.								

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 11: TASEEN RAHOITUSERÄT JA VELAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 12: VALTIONTAKAUKSET JA –TAKUUT SEKÄ MUUT MONI-VUOTISET VASTUUT

Voimassa olevat takaukset ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä

Sektori	Voimassa 31.12.2019	Voimassa 31.12.2018	Voimassa muutos 2019-2018	Käytettävissä enimmäismäärä 31.12.2019
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**10 000 000 000,00**
'Poikkeusolojen vakuutustakuu vakuutuslaitoksille 1)	0,00	0,00	0,00	10 000 000 000,00
Laki poikkeusolojen vakuutustakuusta (408/2007)				
Takuut yhteensä	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**10 000 000 000,00**

1) Käytettävissä olevana enimmäismääränä esitetään poikkeusolojen vakuutustakuusta annetun lain (408/2007) mukainen valtion vastuun enimmäismäärä.

Muut monivuotiset vastuut

Ei esitettävää tietoa.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 13: TASEESEEN SISÄLTYVÄT RAHASTOIDUT VARAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 14: TASEESEEN SISÄLTYMÄTTÖMÄT RAHASTOIDUT VARAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 15: VELAN MUUTOKSET

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 16: VELAN MATURITEETTIJAKAUMA JA DURAATIO

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 17: OIKEIDEN JA RIITTÄVIEN TIETOJEN ANTAMISEKSI TARVITTAVAT MUUT TIEDOT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

15 ALLEKIRJOITUS

Tilinpäätöslaskelmat ja toimintakertomus on hyväksytty Helsingissä 26.helmikuuta 2020.

Aino-Kaisa Pekonen	Krista Kiuru	Thomas Blomqvist
Sosiaali- ja terveysministeri	Perhe- ja peruspalvelu-ministeri	Pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri

Kirsi Varhila

Kansliapäällikkö

Tilintarkastajan merkintä

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastanut tämän tilinpäätöksen ja tarkastuksesta on annettu tilintarkastuskertomus.

Helsingissä / 2020

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

JULKAISUJEN LATAAMINEN:
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISSN 2242-0037 (PDF)
ISBN 978-952-00-4150-2 (PDF)